

KOIRA-AVUSTEISEN TOIMINNAN PEDAGOGISET HYÖDYT VARHAISKASVATUKSESSA

Päivi Leppäniemi, Mari Nieminen ja Mari Saarela

Opinnäytetyö, syksy 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Leppäniemi, Päivi; Nieminen, Mari; & Saarela, Mari

Koira-avusteisen toiminnan pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa.

Pori, syksy 2017, 68 sivua, 5 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Pori. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosiologi (AMK).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia pedagogisia hyötyjä koira-avusteisesta toiminnasta menetelmänä on varhaiskasvatuksessa lasten kasville, kehitykselle ja oppimiselle. Toimintaa järjestettiin kahdessa kunnallisessa pirkanmaalaisessa päiväkodissa yhteistyössä Suomen Kennelliiton kaverikoira-ohjaajien kanssa. Kaverikoiraikäntien jälkeen Webropol-kysely lähetettiin sähköpostilla päiväkotien henkilökunnalle, lasten vanhemmille ja koirien ohjaajille. Lapset haastateltiin ikätasoa vastaavasti teemahaastatteluin. Käytetyt tutkimusmenetelmät ovat kvalitatiivisia. Vanhemmille, kasvattajille ja ohjaajille lähetettiin kyselyt ja samaan aikaan toteutimme lasten teemahaastattelut päiväkodeissa.

Tutkimuksen avulla hahmotettiin koira-avusteisen toiminnan pedagogisia hyötyjä varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä ja analysoitiin niitä suhteessa varhaiskasvatuksen pedagogisista hyödyistä kertovaan kirjallisuuteen sekä koira-avusteisen toiminnan hyödyistä ihmiselle tehtyyn tutkimukseen. Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan päätellä, että koira-avusteinen toiminta on lapsen pedagogisen kehityksen kannalta merkittävää ja sen vaikutukset ovat laaja-alaisia. Tulokset osoittivat, että koirat herättävät paljon myönteisiä tunteita ja niistä on hyötyä lasten sosiaalisten kompetenssien muodostumiselle sekä kielellisten ja motoristen taitojen kehitykselle. Koirilla on rauhoittava vaikutus ja niiden avulla lapset voivat kehittää tunnetaitojaan sekä sosiaalisia taitojaan.

Kehittämisehdotuksiksi nousivat koira-avusteisen toiminnan lisääminen varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä ja toiminnan kehittäminen vastaamaan monipuolisemmin lasten tarpeisiin. Mahdollisia haasteita ovat päiväkotiympäristö ja mahdolliset eläinallergiat, jolloin toiminnan vakinaistaminen sisätiloihin on vaikeaa.

Asiasanat: pedagogiikka, koira-avusteinen, varhaiskasvatus, lapset, päivähoito, lasten kehitys, eläinavusteisuus

ABSTRACT

Leppäniemi, Päivi, Nieminen, Mari and Saarela, Mari.

The pedagogical benefits of dog-assisted activities in early childhood education.

68 p., 5 appendices. Language: Finnish. Autumn 2017.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this bachelor's thesis was to find out the pedagogical benefits of the dog assisted activities in early childhood education. Especially, what kind of effects does it have on children's growth, development and learning. Dog-assisted activities were organized in two communal day care centers in Pirkanmaa region in co-operation with the Finnish Kennel Club and the North-Häme Kennel Club's volunteer co-workers.

The research methods used were qualitative and the study is functional. Webropol questionnaires were sent via email after the therapy dogs visited both kindergartens; to the day-care staff, to the parents, the children and to the dog tutors. Children were interviewed in an age-related way by theme interviews.

As results, the pedagogical benefits of the dog assisted activities in the early childhood education environment were mapped out. The results were analyzed in relation to the literature on the pedagogical benefits of early childhood education and the benefits of dog-assisted activities to human research. Based on the results of the study, it can be stated that dog-assisted activities are significant for the pedagogical development of the child and its effects are wide-ranging. The results showed that dogs created a lot of positive emotions, and they were useful for the development of children's social competence and the development of language and motor skills. Dogs have a soothing effect and enabled children to develop their emotional skills and social skills.

Suggestions for further development were to increase the dog assisted activities in the educational environment and to develop activities to meet the needs of children. Challenges were caused by the day care environment and possible animal allergies, which makes it difficult to maintain the indoor environment.

Keywords: Pedagogy, dog-assisted, early childhood education, children, day care, children's development, animal-assisted

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KOIRA-AVUSTEINEN TOIMINTA JA SEN MERKITYS.....	7
2.1	Koira-avusteinen toiminta	7
2.2	Lemmikkieläimien merkitys lapsen kasvussa ja kehityksessä	9
2.2.1	Lapsen kiintymyssuhteen kehitys.....	10
2.2.2	Koira lapsen kuntoutumisen apuna	10
2.3	Varhaiskasvatus	11
2.3.1	Varhaiskasvatuksen merkitys	16
2.4	Tutkimus koiran merkityksestä hyvinvoinnille	18
3	PROSESSIN KUVAUS	20
3.1	Aiheen valinta	20
3.2	Organisaatio	20
3.3	Aikataulu ja tehtävät	21
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	23
4.1	Kvalitatiivinen tutkimus.....	23
4.2	Lasten tutkimushaastattelu	23
4.3	Kyselylomakkeet vanhemmille, päiväkodin henkilökunnalle sekä koiranohjaajille.....	26
5	TULOKSET	28
5.1	Koiraohjaajien näkökulma.....	28
5.2	Kasvattajien näkökulma.....	30
5.3	Lasten näkökulma.....	33
5.4	Vanhempien näkökulma	34
6	ARVIOINTI, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	38

6.1	Arviointi	38
6.2	Johtopäätökset	40
6.3	Pohdinta.....	42
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	48
	LIITE 1: Kaverikoiraominnnan lupalappu.....	48
	LIITE 2: Kysely kasvattajille.....	49
	LIITE 3: Kysely kaverikoiraohjaajille	56
	LIITE 4: Tutkimushaastattelu lapsille	60
	LIITE 5: Kysely vanhemmille	64

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on toiminnallinen tutkimus, jonka tarkoituksena on toteuttaa koira-avusteista toimintaa ja tutkia millaisia pedagogisia hyötyjä menetelmän käytöstä voisi olla varhaiskasvatuksessa lasten kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Tavoitteena on myös tehdä koira-avusteista toimintaa tunnetummaksi opinnäytetyön avulla.

Järjestimme koira-avusteista toimintaa Suomen Kennelliiton Pohjois-Hämeen kennelpiirin kaverikoira-toiminnan vapaaehtoisten ohjaajien kanssa kahdessa pirkanmaalaisessa päiväkodissa kahtena peräkkäisenä kertana. Tämän jälkeen vanhemmille, työntekijöille ja koira-avusteisen toiminnan järjestäjille tehtiin Webropol-kysely, jonka perusteella saatiin tutkimustietoa siitä, millaista hyötyä koira-avusteisesta toiminnasta olisi heidän näkökulmastaan lasten kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Lasten mielipiteet ja kokemukset saatiin esille paremmin heidän ikätasoaan vastaavasti teemahaastatteluiden avulla. Kohderyhmämme olivat Orivedellä Eräjärven ja Ylöjärvellä Onnimannin päiväkotien lapset, heidän vanhempansa, päiväkodissa työskentelevät kasvattajat sekä koirien ohjaajat. Tulokset annettiin kaikkien osallisten käyttöön tutkimuksen päätyttyä.

2 KOIRA-AVUSTEINEN TOIMINTA JA SEN MERKITYS

2.1 Koira-avusteinen toiminta

Sanotaan, että koira on ihmisen paras ystävä ja tuomalla koiran näiden henkilöiden luokse, jotka eivät omaa ystävää kykene hankkimaan, tuo se heille suunnattua iloa ja mielihyvää. Vaikka kohtaamiset ovat vain hetkellisiä eivätkä edes jokapäiväisiä, on osoitettu että näillä kohtaamisilla on vauvasta vaariin myös syvällisempiä ja moninaisempia vaikutuksia.

Positiivisella vuorovaikutuksella on ihmisiin monella tavalla terveyttä edistävä vaikutus. Eläimen kanssa tapahtuva vuorovaikutus on yksi sosiaalisen käyttäytymisen muoto. Positiivisia vaikutuksia on havaittu olevan esimerkiksi immuunijärjestelmän toimintaan, kivun hallintaan, luotettavuuden lisääntymiseen sekä luottamuksen vahvistumiseen toisia ihmisiä kohtaan. Koiran ja ihmisen välinen vuorovaikutus lisää molempien oksitosiinin tuotantoa ja parantaa oppimiskykyä. Aiheesta on tehty useita tutkimuksia, joiden mukaan koirien omistajilla on keskimäärin alhaisempi verenpaine ja sydämen syke kuin henkilöillä jotka eivät ole olleet koirien kanssa tekemisissä. Koira myös vähentää yksinäisyyden tunnetta, masennusta sekä ahdistuksen kokemuksia. Myös kortisolin eli stressihormonin määrä on tutkitusti veressä alhaisempi koirien omistajilla. (Kahilaniemi 2016, 18 – 19.)

Eläinavusteiseen toimintaan mahtuu monia erilaisia termejä, jotka sisällöltään poikkeavat toisistaan. Suomessa ala on aika uusi ja alan sanasto on vasta saamassa jalansijaa suomen kielellä. Eläinavusteinen työskentely on kattotermi ja se sisältää eläinavusteisen toiminnan (AAA), terapian (AAT) ja opetuksen (AAP). (Ikäheimo 2013, 10.)

Eläinavusteinen toiminta (Animal-Assisted Activity, AAA) on pääsääntöisesti vapaaehtoisten ohjaajien avulla tapahtuvaa toimintaa. Koiran ohjaaja voi olla joko koulutuksen saanut ammattilainen tai vapaaehtoistyöntekijä, joka ei työskentele terveys- tai sosiaalialalla. Nämä henkilöt saavat koulutuksen tehtävään ja toteuttavat sitä yhteistyössä ammattihenkilöiden kanssa vieraillessaan esimerkiksi erilaisissa hoitolaitoksissa. Tällaista toimintaa toteuttaa esimerkiksi Kennelliitto kaverikoira-toimintana. Tavoitteena toiminnassa on lisätä asiakkaiden hyvinvointia motivoivin, kasvatuksellisin tai mielihyvää tuottavin keinoin. Vapaaehtoistoiminta ei aseta yksittäisiä tavoitteita asiakkaille vaan käynnit perustuvat spontaanisuuteen. Käynnit voivat olla säännöllisiä, mutta niiden kesto voi vaihdella. Toiminta ei saa maksaa mitään, vapaaehtoisten tulee olla sitoutuneita työhönsä ja koirien tulee olla soveltuvia tehtäväänsä. (Ikäheimo 2013, 10 – 11.)

Eläinavusteisen terapian (Animal-Assisted Therapy AAT) tulee olla tavoitteellista toimintaa. Tässä terapiamuodossa eläin on osa hoito- tai kuntoutusprosessia. Tavoitteena on asiakkaan tai potilaan fyysisen, sosiaalisen, emotionaalisen ja kognitiivisen hyvinvoinnin edistäminen. Käyntien pituus on ennakkoon sovittu ja sitä voidaan toteuttaa joko yksilö- tai ryhmäterapiana. Terapiassa asetetaan yksilölliset tai tilannekohtaiset tavoitteet ja suunnitelmaan kirjataan myös edistymisen seuranta. Koiran ohjaajalla tulee olla terveyden- tai sosiaalihuoltoalan tai kasvatustieteen asiantuntija, jolla on alueen erityisasiantuntijuus ja eläinavusteisen alan harjoitustutkinto. Toisena vaihtoehtona on, että terapia toteutetaan edellä mainitun osaamisen omaavan henkilön valvonnassa. Terapia on maksullista ja siitä saadaan palkka tai peritään maksu. Myös terapeutin tulee olla esimerkiksi psykoterapeutti, toimintaterapeutti, fysioterapeutti tai puheterapeutti. (Ikäheimo 2013, 10 – 11.)

Eläinavusteinen (erityis)opetus (Animal-Assisted (Special) Pedagogy, AAP) tarkoittaa joko toimintaa tai terapiaa. Toimintaa voi toteuttaa esimerkiksi kouluissa opettaja, joka on perehtynyt koiriin. Koira-avusteista terapiaa kouluissa voi toteuttaa asianmukaisen koulutuksen saanut (erityis)opettaja kouluissa ja luokissa, joissa on (erityis)opetusta. Tällöin toiminta on tavoitteellista ja suunnitelmallista

koira-avusteista terapiaa. Koira voi olla molemmissa muodoissa luokissa myös erillisen ohjaajan ohjaamana, jolloin koirakko toimii opettajan kanssa yhteistyössä. (Ikäheimo 2013, 10 – 11.)

2.2 Lemmikkieläimien merkitys lapsen kasvussa ja kehityksessä

Monet muistelevat mielellään lapsuudessa olleita lemmikkejä ja muita eläimiä. Lemmikkeihin liittyy usein kauniita ja lämpöisiä muistoja, jotka säilyvät pitkälle aikuisuuteen aina vanhuuteen saakka. Lapsen ja eläimen välisestä siteestä on monia tarinoita. Eläimet luovat usein lapsille turvallisuuden tunnetta ja hyväksyntää, sillä etenkin koirien välittäminen omista ihmisistään on pyyteetöntä ja aitoa kiintymystä. Koira ei arvostele ja sen antama huomio omalle ihmiselleen on pyyteetöntä ja aitoa. (Sinkkonen 2013, 37.)

Koira ei kykene kielelliseen vuorovaikutukseen ihmisen kanssa, mutta se jakaa omien ihmistensä sensomotorisen ja emotionaalisen maailma. Koira välittää käytöksellään ja kehon kielellään asioita ihmiselle. Se aistii herkästi myös erilaiset muutokset ihmisissä ja niiden elämässään ja reagoi niihin. Se kiintyy voimakkaasti omaan ihmiseensä näön, äänien ja hajujen välityksellä. Koira täyttää ihmisessä monenlaisia tunnetarpeita. Sitä voi katsella, koskettaa, pitää sylissä ja halata. Se on herkkä ihmisen nonverbaalisille vihjeille ja fyysisille liikkeille. Koira ehdollistuu tietyille sanoille ja ilmauksille sekä sille voi opettaa erilaisia temppuja ja toimintoja. Koira on myös erinomainen kuuntelija. Se kuuntelee pyyteettä eivätkä koiran kanssa jaetut kipeämmätkään asiat leviä muille korville. (Sinkkonen 2013, 37 – 38.)

2.2.1 Lapsen kiintymyssuhteen kehitys

Jo ensimmäisistä elinpäivistään lähtien vauva alkaa tulla tutuksi ympäristönsä kanssa ja alkaa tekemään siitä erilaisia havaintoja. Vauva ei suinkaan ole passiivinen sitä kohtaan mitä vastaan tulee vaan muodostaa pikku hiljaa pysyviä strategioita, joiden avulla hän maksimoi oman -turvallisuuksensa. Vauvalle ”turvallisuu-den” tutkana toimii vanhemman läheisyys. Hän oppii pitämään kiinni niistä strategioista, joiden avulla hän saa hoivaajan lähelleen, ja samalla vauva välttää käyttäytymistä, jonka avulla vanhempi menee pois. (Sinkkonen 2013, 40.)

Lapsen kiintymyssuhteesta tulee turvallinen, jos hän varttuu kognitiivisesti ennakoitavassa ympäristössä, jossa hänen tunnetiloihinsa eläydytään ja niitä mentalisoidaan. Näin vauva oppii käyttämään järkeä ja tunnetta. Tällaisessa ympäristössä kasvaneet lapset saavat hyvät edellytykset luoda myös eläimiin lämpimät ja vastavuoroiset suhteet. Välttelevä kiintymyssuhde on järkipäristä suhtautumista asioihin eikä siihen juuri liity tunteiden ilmaisua tai se on usein varautunutta ja niukkaa. Jos kaikki vauvan tunnetarpeet jäävät systemaattisesti huomiotta ja hänen on pienestä pitäen pitänyt tukahduttaa omia tunteitaan, voi se aikuisena ilmentyä neuvottomuutena ja vihamielisyytenä, koska omia tunteitaan ei osaa käsitellä oikealla tavalla. (Sinkkonen 2013, 41.)

2.2.2 Koira lapsen kuntoutumisen apuna

Pieni lapsi, joka saa osakseen empatiaa ja rakkautta, ymmärtää koiran olemuksen, elävyyden ja tunteiden ilmentymisen. Koiraan voi sijoittaa paljon sellaisia ominaisuuksia, joita niissä ei objektiivisesti ole, mutta ne tekevät koirasta lapselle oman mielikuvitusystävän. Koira voi tyydyttää läheisyyden ja lohdutuksen tarpeita, sillä sen turkkia vasten voi aina itkeä ja sitä voi rutistaa ilman, että lapsi tulee torjutuksi. Nämä seikat ovat erityisen tärkeitä yksinäisille lapsille. Jos lapsi

osoittaa mitä tahansa eläintä kohtaan sadismia, mainitaan se lastenpsykiatriassa eräänä käytöshäiriön diagnoosin kriteerinä. Alle kolmevuotiaat lapset eivät osaa vielä tunnistaa eläimen kärsimystä. Vanhempien lasten osoittama selkeä väkivalta elävää eläintä kohtaan luetaan jo erittäin vakavaksi oireeksi ja se on yleensä kytköksissä vaikeaan tunne-elämän häiriöön, johon liittyy selvää tunnekyllmyyttä. (Sinkkonen 2013, 42 – 43.)

Lapset, jotka ovat kokeneet vakavia traumoja tai kaltoinkohtelua, ovat usein kokeneet myös karvaita pettymyksiä ihmissuhteissaan. Luottamus aikuisiin saattaa olla täysin olematonta ja käytös torjuvaa tai jopa vihamielistä. Näistä asioista johtuen kiintymys koiraan voi olla merkittävä askel psyykkisen tervehtymisen kannalta. Useat sijaisvanhemmat ja perhekotien työntekijät kertovat, että koira voi olla täysin lukkiutuneelle lapselle ensimmäinen elävä olento, jolle tämä osoittaa kiintymystä ja hellyyden osoituksia. Koiran hoitaminen ja koiran osoittama kiintymys vahvistaa lapsen itsetuntoa ja antaa positiivisen kokemuksen hänen omista myönteisestä ja rakentavasta merkityksestään toiselle elävälle olenolle. (Sinkkonen 2013, 43.)

2.3 Varhaiskasvatus

Tässä luvussa käsitellään leikki-ikäisen lapsen kehitystä ja varhaiskasvatusta. Ensin lapsen kehitystä käsitellään yleisellä tasolla, minkä jälkeen perehdytään kehityksen eri osa-alueisiin: fyysiseen kehitykseen, kognitiiviseen eli tiedolliseen kehitykseen sekä sosiaaliseen ja tunne-elämän kehitykseen. Olemme kiinnostuneita näistä osa-alueista, sillä pidämme mahdollisena koira-avusteisen toiminnan vaikutusta lapsen kehitykseen juuri näillä alueilla.

Jaraston ja Sinervon mukaan (1997, 17–18) alle kouluikäinen lapsi on nopeasti kasvava ja kehittyvä olento. Syntymästään asti hän muuttuu koko ajan ja nopealla tahdilla. Lapsi itsenäistyy hetki hetkeltä ja varsinkin kouluiän saavutettuaan lapsi kehittyy valtavasti joka alueella: tunne-elämässä, havainnointikyvyltään, kielellisesti ja sosiaalisissa taidoissa. Lapsen kehityksestä puhuttaessa tulisi aina muistaa, että jokainen lapsi on yksilö ja he kehittyvät eri aikoihin. Lapsen kehitykseen vaikuttavat persoona, temperamentti, ympäristö ja vireystila. Myös aikaisemmat kokemukset tietyissä kehitysvaiheissa vaikuttavat tuleviin kehitysvaiheisiin. Varhaislapsuuden aikana tapahtuva kehitys on perusta myöhemmin opittaville tiedoille ja taidoille. (Nurmi ym. 2014, 18.)

Sosiokulttuurisen näkemyksen mukaisesti lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa lähiympäristönsä kanssa. Pienen lapsen tärkein kasvuympäristö on oma koti. Lapsen kasvaessa kodin rinnalle tulee muita toimintaympäristöjä sekä muut lapset. (Määttä & Rantala 2010, 63.) Lapsen hyvinvointikeskustelu korostaa lapsen hyvinvoinnin sijaan lapsen kasvuympäristöistä huolehtimista ja aikuisten yhteistä vastuuta lapsista. Keskeisiä kehitysympäristöjä ovat koti ja päivähoito. Kukin lapsiperhe rakentaa arkiset käytäntönsä omien mahdollisuuksiensa ja tarpeittensa mukaan. Perheen arkielämä linkittyy monella tavalla asuin ympäristön elämänme-noon. (Määttä & Rantala 2010, 53.)

Fyysiseen kehitykseen kuuluvat kehon liikkeet, jotka kehittyvät kasvun, kypsymisen ja oppimisen yhteisvaikutuksesta (Perhehoitoliitto ry/Pelastakaa lapset ry). Yksi osa lapsen fyysistä kehitystä on motorinen kehitys, jonka kehitys alkaa lapsen oman kehon liikkeiden ja aistien yhteistyöstä. Ilman erilaisten aistien toimivuutta ja yhteistyötä lapsi ei opi tiedostamaan esimerkiksi oman kehonsa ääri-vojoja, kosketusta, kipua, lämpötilaa tai saa tasapainoista asentoa. Aistit ja niiden yhteistyö auttavat myös monessa muussakin lapsen kehitykselle tärkeässä asiassa kuten ympäristön kolmiulotteisuuden hahmottamisessa, turvallisuuden tunteen välittymisessä. Nämä motoriselle kehitykselle erittäin merkitykselliset seikat ovat tärkeitä myös lapsen tunne-elämän kehityksessä. (Aaltonen ym. 2008, 28.)

Aaltosen ym. artikkelin (2008, 28) mukaan lapsen motorinen kehitys tapahtuu askel askeleelta niin, että uudet taidot rakentuvat jo opittujen päälle. Kehitys tapahtuu tiettyä rataa, ja jos kehitys keskeytyy, lapsi ei opi uusia taitoja. Vasta-syntyneelle kehittyy suojarefleksi, jonka jälkeen kehittyy tasapaino. Näin lapsi oppii kävelemään ja sen jälkeen juoksemaan. Ensimmäisenä lapselle kehittyy suurten lihasten motoriikka eli karkeamotorikka, esimerkiksi kääntyminen ja ryömiminen. Seuraavaksi kehittyy pienten lihasten motoriikka eli hienomotoriikka, esimerkiksi pinsettiote. Pienen lapsen oman kehon hahmotus antaa alkusysäyksen tilan ja ajan hahmottamiselle. Ympäristöolosuhteilla on tällöin suuri merkitys. Lapsen elinympäristö voi olla valoisa, hiljainen, paikallaan pysyvä tai pimeä, meluisa ja liikkuva. (Aaltonen ym. 2008, 28.)

Aivojen kypsyminen on edellytys motoristen taitojen kehitykselle. Motoristen taitojen tukemisella voitaisiin ehkäistä mahdollisten kehitysviiveiden päällekkäisyyksiä. Mahdollisuus liikkua itsenäisesti ja tutkia ympäristöä vapaasti kehittää motoristen taitojen lisäksi myös lapsen havainnointi- ja tiedonkäsittelyvalmiuksia ja rakentaa näin pohjaa kognitiiviselle ja kielelliselle kehitykselle. Merkityksellistä ei ole vain liikkuminen ja tutkiminen, vaan myös lapsen ja ympäristön vuorovaikutus. (Nurmi ym. 2014, 30.)

Lapsen psyykkiseen kehitykseen vaikuttavat monet tekijät, niin geneettiset, biologiset kuin ympäristö- ja vuorovaikutustekijät. Ne eivät ole itsenäisiä toimijoita vaan vuorovaikutuksessa keskenään ja riippuvaisia toisistaan. Edistys fyysisellä osa-alueella, esimerkiksi kävelemään oppiminen, näkyy myös pienen lapsen psyykkisessä kehityksessä. Aikuinen voi omalla toiminnallaan ja suhtautumisellaan tukea tai murentaa lapsen tunne-elämän kehitystä. Lapsi kehittyy valtavasti harppauksin ikävuosien yksi ja kolme välillä ja psyykkisesti joutuu tänä aikana kohtaamaan monia haasteita. Näillä varhaisvuosien erilaisilla kokemuksilla on suuri merkitys lapsen tulevalle kehitykselle. Lapsen temperamentti (eli käyttäytymistyli) vaikuttaa myös hänen kehitykseensä. Jotkut luonteenpiirteet säilyvät sellaisinaan, jotkut muuttavat ilmiään lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Tem-

peramentti selittää miksi toiset lapset innostuvat asioista helposti ja toiset puolestaan ovat hitaita ja tarvitsevat aikaa kaikkeen uuteen, kuten myös sen miksi joku ihminen on niin turvallisuushakuinen, että pienikin muutos on iso stressin aihe ja toinen taas hakee elämäänsä jännitystä. Ujous, varautuneisuus ja syrjäänvetäytyminen ovat synnynnäisiä temperamenttipiirteitä, eivätkä suinkaan sosiaalisen kehityksen häiriöitä tai huonon itsetunnon merkkejä. (Aaltonen ym. 2008, 10.)

Lapsen kyky hallita omia tunteitaan kehittyvät sosiaalisissa tilanteissa ja vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Kielteisten tunteiden, kuten suru, kiukku ja pettymys, käsittely ja omien tunteiden hallinnassa kehittyminen vaatii aikuisen tukea. Näiden taitojen käsittely ja kehitys ovat yksilöllisiä ja riippuvaisia esimerkiksi lapsen temperamentista ja hänen saamastaan tuesta aikuisilta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Osa lapsen psyykkistä kehitystä tapahtuu kognitiivisella tasolla. Tämä tarkoittaa tiedollista kehitystä, joka tapahtuu havaitsemisen, tarkkaavaisuuden, ajattelun, muistin sekä kielen osa-alueilla. Kognitiivisten taitojen kehittymisen myötä lapsi pystyy löytämiensä yhteyksien perusteella toimimaan paremmin osana ympäristöään. (Perhehoitoliitto ry/Pelastakaa lapset ry, 6.)

Sosiaalisuus on yksilön toimintaa muiden ihmisten kanssa. Koska lapsi oppii mallia ottamalla, hän seuraa muita, on iloinen tai surullinen ja saa palautetta toiminnastaan. Tunteiden jakaminen, tunnetasolla tapahtuva toisen ymmärtäminen ja ymmärretyksi tuleminen rakentaa minä-kuvaa ja on keskeistä lapsen henkisen kehityksen kannalta. (Perhehoitoliitto ry/Pelastakaa lapset ry, 6). Liisa Keltikangas-Järvinen kertoo kirjassaan *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot* (2010, 24), että sosiaalisuus on yksi synnynnäisistä temperamenttipiirteistä. Kaikki eivät ole samanlaisia, osa on introverttejä, osa ekstroverttejä ja osa siltä väliltä. Sosiaalisuudella tarkoitetaan sitä, miten palkitsevaa ihmiselle on olla muiden seurassa, miten paljon muiden arvostus hänelle merkitsee ja kuinka paljon hän haluaa muiden pitävän hänestä. Sosiaalisuus on kiinnostusta muihin ihmisiin ja pienet lapset

ovatkin usein aktiivisia uusien ihmisten lähestymisessä ja tuttavuuksien tekemisessä. Kirjassaan *Pienen lapsen sosiaalisuus* (2012, 5) Keltikangas-Järvinen kertoo, kuinka sosiaalinen kehitys ja sosiaaliset taidot saavat perustansa lapsen varhaisista kokemuksista. Sosiaalisuuden kehittyminen on pitkä tapahtuma, joka lähtee alkuun jo niin varhain, että kasvattaja sitä tuskin ymmärtää. Kaiken keskiössä on lapsen ja hoitajan kiintymyssuhde, jossa syntyy luottamus. Tämä vaikuttaa kykyyn toimia muiden kanssa. Vauvan ensimmäisen ihmissuhteen kiintymyssuhde vaikuttaa hänen koko loppuelämänsä ja jopa tulevaisuuden ihmissuhteisiin.

Lapsen sosiaalinen kompetenssi muodostuu useista eri alataidoista, joita ovat itsesäätely ja tunnetaidot (mm. empatia, impulssien hallinta), sosiokognitiiviset taidot (havainnot ja tulkinnat), sosiaaliset taidot (kuunteleminen, yhteistyö) sekä kiintymyssuhteet ja osallisuus (tyytyväisyys, yhteisöön kuulumisen tunne). Lapsen sosiaalinen kompetenssi laajenee ja monipuolistuu kolmen ja kuuden ikävuoden välillä. Tällöin lapsi oppii hahmottamaan ympäristön tapahtumia ja kuvaamaan niitä kielellisesti. Kielitaito mahdollistaa myös uudenlaisen sosiaalisen kanssakäymisen, mikä näkyy mm. rooli- ja mielikuvitusleikkeinä toisten lasten kanssa. Ryhmässä lapsi tuntee yhteenkuuluvuutta ja ymmärtää sosiaalisten suhteiden pysyvyyttä. Vähitellen lapsi oppii arvioimaan oman käyttäytymisensä seurauksia esimerkiksi leikkitalanteissa. (Nurmi ym. 2014, 60.)

Lapsen tunteet ja empatiataidot kehittyvät vuorovaikutuksessa. Päiväkoti-ikäisillä kehitys alkaa tunteiden tunnistamisesta toisen kasvoilta ja jatkuu empatiakykynä ja toisten lohduttamisena. Kouluun siirtymisen kynnyksellä omien tunteiden piilottamisessa ja erilaisten tunteiden tunnistamisessa kehittyminen ovat ajankohdaisia. Tunteiden kehitys on yksilöllistä ja joillekin taitojen oppiminen on helpompaa samoin kuin tunteiden ilmaiseminen ja hallitseminen. (Opetushallitus 2013.)

2.3.1 Varhaiskasvatuksen merkitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2016, 8) mukaan varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Sen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. Stakesin tuottamassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2003, 11) kerrotaan, että ”varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista”. Varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostama kokonaisuus, jota järjestää, valvoo ja tukee yhteiskunta. Sen tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on kasvatustieteelliseen, erityisesti varhaiskasvatukselliseen, mutta myös laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat ohjenuorana varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Opetushallitus on määritellyt oppimisen alueet, jotka kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Oppimisen alueet ohjaavat henkilöstöä yhdessä lapsen kanssa suunnittelemaan ja toteuttamaan monipuolista ja eheytettyä pedagogista toimintaa. Jokaisella varhaiskasvatuksen piirissä olevalla lapsella on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä voidaan käyttää limittäin, yhdistää ja soveltaa lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi: Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni ja Kasvan, liikun ja kehityn. (Opetushallitus 2016, 39.)

Kasvatuskumppanuus tarkoittaa sitä, että ammattilaiset varhaiskasvatuksessa, koulussa, perhekeskuksessa, lastensuojelussa ja lapsen vapaa-ajan ympäristöissä sitoutuvat lapsen huolenpidon, edun ja oikeuksien edistämiseen yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa. Vanhemmat ovat oman lapsensa parhaita asiantuntijoita. Kasvatuskumppanuuden tehtävänä on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen erityisen tuen, avun ja suojelun tarve ja luoda yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa yhteinen toimintastrategia lapsen tukemiseksi. Lapsen käyttäytymisen, oppimisen ja viihtymättömyyden ongelmat saatetaan nähdä sosiaalisen yhteistoiminnan ja oppimisympäristön epäkohtina. Kasvatuskumppanuus aikuisten yhteisvastuullisena huolenpitona lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta on jokaisen lapsen oikeus. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Kasvatuskumppanuudessa kasvattajien ja vanhempien vuoropuhelu liittyy lapsen kasvuun ja kasvatukseen arkeen, sen iloihin ja vastoinkäymisiin, jolloin puheeksi tulee myös ongelmia ja lapsen erityisen tuen tarpeita. Luottamuksellinen suhde on siis alusta alkaen tärkeää. (Marttila 2016, 57.) Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on edistää vanhempien osallisuutta palveluihin sijoituvissa lapsen kehitysympäristöissä. Kasvatuskumppanuudessa henkilöstön ja vanhempien roolit määritellään tasavertaisiksi, mutta tehtäviltään erilaisiksi; henkilöstön vastuulla on luoda edellytykset kumppanuudelle ja sen perhekohtaiselle organisoinnille, kun taas vanhemmille varataan lapsensa ensisijainen kasvatustuu ja kasvatusoikeus. Kumppanuus rakentuu vuorovaikutukselle, jonka pohjana on kunnioitus, luottamus, kuuleminen ja vuoropuhelu. (Kekkonen 2012, 22.)

2.4 Tutkimus koiran merkityksestä hyvinvoinnille

Suomen Kennelliiton tekemä tutkimus selvittää ihmisen kokemaa hyvinvointia hänen ja koiran välisestä suhteesta. Sen mukaan eläinten tarkkailu ja niiden kuvien katseleminen tuottavat välittömän helpotuksen stressin aiheuttamiin fysiologisiin reaktioihin. Huomion toistuva kohdistaminen ulkopuoliseen kohteeseen helpottaa rentoutumista. Koirat ja niiden omistajat kokevat oksitosiiniryöpyn katsoessaan toisiaan silmiin. Oksitosiinilla on pelkoa ja ahdistusta lieventävä vaikutus ja sillä on sosiaalisia vuorovaikutustaitoja parantava vaikutus. (Langinvainio 2016, 11 - 13.)

Tutkimuksen mukaan koirat vaikuttivat ihmisten elämänhallintaan myönteisesti. Koiran vuoksi koettiin enemmän voimaantumista ja onnistumista. Valppaus ja tarkkaavaisuus lisääntyivät ja lisäksi koiran avulla koettiin uuden oppimisen olevan helpompaa. Koiran huomattiin herättävän paljon myönteisiä tunteita, esimerkiksi ilo, kiintymys, vastuuntunne, onni, läheisyys, empatia ja lohtu. Koiran koettiin vaikuttavan myös ihmisen toiminnallisuuteen. Elämän koettiin olevan tarkoituksen mukaisempaa ja mielekkäämpää koiran kanssa. Koira aktivoi ihmisen liikkumaan. Suhteen luontoon sanottiin kasvaneen ja sen myötä rentoutuneisuuden lisääntyneen. Tutkimuksen mukaan koirat ovat hyväksi myös ihmisen itsetunolle. Koiran avulla ihmiset pääsevät toteuttamaan itseään, mahdollisesti kiinnostumaan uusista asioista, avartamaan näkemyksiään ja tuntemaan ylpeyttä ja yhteisöllisyyttä. (Langinvainio 2016, 17 - 20.)

Tutkimuksessa ilmi tulleiden positiivisten kokemusten kautta suhdetta koiraan voidaan pitää voimavarana. Kielteiset kokemukset koirasta aiheutuivat lähinnä koiranomistajan kokemuksista koiran aiheuttamista kuluista, elämän rajoittuvuudesta tai koiran huonosta käytöksestä. Koiran psyykkiset ja fyysiset vaikutukset ihmiseen ovat riippuvaisia koiraan muodostuneen suhteen laadusta. Koirasuhde voi olla rikastuttava, palkitseva ja suotuista hyvinvoinnin kannalta. Tutkimus osoit-

taa, että naiset hyötyvät koirasta tunnetasolla enemmän kuin miehet. Mikäli ihmisellä oleva ihmissuhdeverkosto ei täytä kaikkia tarpeita (kiintymys, liittyminen, hoiva, arvostus, varaukseton tuki ja neuvojen saaminen), ihminen hakee täydentäviä suhteita. Tutkimus kertoo, että suhde lemmikkiin voi täydentää puutteellista suhdevalikoimaa ja täten huomioida laiminlyötyjä tarpeita. (Langinvainio 2016, 22; 46 - 50.)

3 PROSESSIN KUVAUS

3.1 Aiheen valinta

Koira-avusteinen toiminta ja sen hyödyt suhteessa ihmisen kasvuun ja kehitykseen kiinnostivat meitä, koska meillä kaikilla on koiria ja olemme suuntautuneet opinnoissamme varhaiskasvatukseen. Koira-avusteinen pedagogiikka on Suomessa vielä vähän käytetty ja tutkittu vaikkei se olekaan täysin uusi asia (Alasorvari & Hopiavuori 2014, 10; Vähä-Aho 2017, 27). Koira-avusteisuutta menetelmänä on tutkittu kyllä. Tästä esimerkkinä Alasorvarin ja Hopiavuoren pro gradu -tutkielma (2014), joka käsittelee lasten suhdetta päiväkotikoiriin sekä koirien rooleja päiväkodin toiminnassa Jyväskylässä sijaitsevassa päiväkodissa, jossa koirat ovat osa päiväkodin päivittäistä arkea. Vähä-Ahon (2017) pro gradu -tutkielma käsittelee koira-avusteista työskentelyä lastenkodissa. Kuitenkaan koira-avusteisen toiminnan hyötyjä varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan ei ole tutkittu. Näimme koira-avusteisen toiminnan mahdollisuudet ja halusimme olla mukana viemässä asian tutkimusta eteenpäin ja ikään kuin antaa laajemmalle tutkimukselle pohjaa sekä suuntaa. Kasvatuskumppanuus ja lapsen osallisuus olivat keskiössä tutkimuksessamme. Tärkeänä pidimme myös laadullisen tutkimuksen luotettavuutta.

3.2 Organisaatio

Tämän opinnäytetyön ovat suunnitelleet, toteuttaneet ja arvioineet Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat Mari Nieminen, Päivi Leppäniemi ja Mari Saarela. Toiminnallisen osuuden eli kaverikoirien käyntien toteuttamiseen ja suunnitteluun osallistuivat Suomen Kennelliiton Pohjois-Hämeen kennelpiirin kaverikoira-toiminnan vapaaehtoiset ohjaajat yhdessä opinnäytetyön tekijöiden

kanssa. Kaikki opinnäytetyön tekijät toimivat tasavertaisina tekijöinä. Kaikki siinä ominaisuudessa ovat päävastuussa suunnittelusta, ohjauksesta ja kommunikoinnista muiden toimijoiden kanssa. Osa-alueet, jotka tutkimuksen tai toiminnallisten osuuksien suunnittelussa ja johdossa vaativat työtunteja, tehtiin kolmen vastuullisen jäsenen kesken opinnäytetyön tekemisen merkeissä. Suomen Kennelliiton Pohjois-Hämeen kennelpiirin kaverikoiratoiminnan vapaaehtoiset ohjaajat osallistuivat koira-avusteisen toiminnan järjestämiseen ja heiltä saatiin teoriapohjaa. Kaverikoiratoimintaa järjestettiin Onnimannin ja Eräjärven päiväkodeissa. Tiibetinspanielit ry:n jäsenlehden ja Kennelliiton julkaiseman Koiramme-lehden kautta saamme halutessamme tutkimustuloksillemme näkyvyyttä. Meidän on mahdollista julkaista opinnäytetyötämme ja sen tuloksia koskevat artikkelit kyseisissä julkaisuissa.

3.3 Aikataulu ja tehtävät

Työryhmä aloitti aiheen suunnittelun marraskuussa 2016. Eräjärven ja Onnimannin päiväkoteihin oltiin yhteydessä tammikuussa 2017; keskustelimme aiheesta, teimme opinnäytetyösopimukset ja kysyimme lasten vanhemmilta luvat haastatteluun ja kuvaamiseen. Tämän jälkeen koira-avusteisesta toiminnasta ja sen sisällöstä sovittiin kaverikoiratoiminnan vapaaehtoisten kanssa. Tarkoituksena oli, että koira-avusteista toimintaa järjestettäisiin useampana kertana, jotta kokemus koira-avusteisesta toiminnasta ei jäisi vain yhden kerran varaan vaan kasvattajilla, vanhemmilla ja lapsilla oli useamman kerran perusteella mahdollisuus muodostaa mielipiteensä. Kennelliiton kaverikoirat vierailivat Orivedellä Eräjärven päiväkodissa 8.3. ja 15.3.2017. Ylöjärvellä Onnimannin päiväkodilla koirat vierailivat 15.3. ja 21.3.2017. Kaverikoiratoiminnan vapaaehtoiset ohjaajat suunnittelivat toiminnan ikätasoa vastaavaksi.

Toiminnan arviointi lähti maaliskuussa käyntiin työryhmän suunnitellessa webropol-kyselylomakkeiden kysymyksiä ja haastattelurunkoa tekemänsä kirjallisuuskatsauksen ja tilastoaineistojen perusteella. Tarkoitus oli etsiä tietoa lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen vaikuttavista tekijöistä, joiden nähdään olevan järjestetyn toiminnan hyötyjä. Teoriaosuus syntyi luontevasti samoihin aikoihin työryhmän pohtiessa kysymyksiä aikuisille ja lapsille.

Vanhemmat, kasvattajat ja koiratoiminnan ohjaajat saivat kukin oman webropol kyselynsä heti toiminnan päätyttyä maaliskuun lopussa 2017. Vanhemmat saivat linkin kyselyyn Wilman ja Tenavanetin kautta. Kasvattajille ja koiratoiminnan ohjaajille linkki kyselyihin toimitettiin sähköpostitse. Aikaa kyselyihin vastaamiseen annettiin neljä viikkoa. Lapsia haastateltiin ja videoitiin henkilökohtaisesti maaliskuuhun 2017 aikana. Kasvattajien kyselyyn vastasi neljä henkilöä, koiratoiminnan ohjaajien kyselyyn vastasi kuusi henkilöä ja vanhempien kyselyyn vastasi 17 henkilöä. Lapsia haastateltiin 19. Vastauksia analysoitiin huhti-toukokuussa 2017. Lopuksi keräsimme palautetta tutkimukseen osallistuneilta päiväkodeilta.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimuksemme on laadullinen. Olemme keränneet materiaalit haastatteluiden ja kyselyiden avulla. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaisia pedagogisia hyötyjä koira-avusteisen toiminnan käytöstä menetelmänä voisi olla varhaiskasvatuksessa lasten kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Saadaksemme tutkimuskysymyksellemme vastauksen olemme analysoineet haastatteluiden ja kyselyiden tuloksia suhteessa varhaiskasvatuksen pedagogisista hyödyistä kertovaan kirjallisuuteen sekä siihen mitä koira-avusteisesta toiminnasta ja sen hyödyistä ihmiselle on tähän mennessä tutkittu. Tutkimuksemme ei kuitenkaan luettele tai kerro yksityiskohtaisesti koira-avusteisen toiminnan pedagogisista hyödyistä varhaiskasvatuksessa, koska se keskittyy vain kahden pirkanmaalaisen päiväkodin ympärille, mutta se antaa suuntaa ja mahdollisuuksia laajemmankin tutkimuksen varalle. Tekemämme tutkimuksen jälkeen, ikään kuin sen jatkona, voisi samaa aihetta tutkia laajemmin ja tarkemmin kvantitatiivisena eli määrälliseen aineistoon pohjautuen, jolloin saataisiin koira-avusteisen toiminnan mahdolliset pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa todistettua paremmalla luotettavuuspohjalla. Valitsemamme menetelmät ovat suhteessa pieneen tutkimusryhmään ja tutkimustuloksen suuntaa-antavuuteen huomioon ottaen valitut. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 28 – 29.)

4.2 Lasten tutkimushaastattelu

Tavoitteenamme oli saada haastateltavaksi ja videoitavaksi kymmenen lasta. Tämän tavoitteen kuitenkin lähes tuplasimme, sillä kokonaisuudessaan haastatelimme 19 lasta. Lasten haastatteluja teimme kaverikoirien vierailujen jälkeen niin,

että vastauksia saimme maaliskuun lopusta huhtikuun puoliväliin asti. Lapset haastateltiin noin kahden viikon aikana viimeisen kaverikoira vierailun jälkeen. Haastattelut videoitiin, jotta kaikki opinnäytetyön tekijät voivat tarvittaessa käydä ne läpi, vaikka kaikki eivät olleetkaan läsnä haastattelutilanteessa. Keräsimme vastaukset Webropol-kyselyn avulla, jolloin saimme niistä suoraan koottua raportit. Niiden perusteella vastausten analysointi oli helppoa. Saatu aineisto käytiin läpi yhteistyökumppaneiden kanssa ja he saivat tutkimustulokset käyttöönsä. Lasten haastattelu oli puolistrukturoitu teemahaastattelu.

Lapsia koskettavissa tutkimuksissa lapsen itsensä haastattelua menetelmänä käytetään usein, kun halutaan tarkastella lapsen omaa näkökulmaa. Uskomme lapsen itsensä olevan paras asiantuntija liittyen omaan elämäänsä, joten pidimme tärkeänä lasten oman äänen kuulemista. Halusimme varautua lasten haastatteluun tutustumalla sitä koskevaan kirjallisuuteen ja tutkimukseen. Kuitenkin aiheeseen tutustuttuamme huomasimme, ettei suomalaista lasten tutkimus-haastatteluja menetelmänä koskevaa kirjallisuutta juurikaan ole, vaikka lasten haastattelut ovat suhteellisen yleisesti käytettyjä. Löysimme kuitenkin Piia Roosin ja Niina Rutasen tekemän artikkelin aiheesta. Tämän artikkelin avulla loimme lasten haastattelulle rungon eli miten rakennamme haastattelun ja mitä haastattelussa on hyvä ottaa huomioon. Artikkelin perusteella olisimme voineet tehdä usean erilaisen tutkimus-haastattelun, mutta päädyimme juuri tällaiseen sen vuoksi, että pidimme lapsen toimijuutta ja osallisuutta korostavaa lapsikäsitystä hyvin tärkeänä elementtinä. Samoin laadullisen tutkimuksen painotukset olivat toisena tärkeänä rakennuselementtinä, jotta tuloksia voitiin pitää luotettavina (Roos & Rutanen 2014, 27 – 28.)

Haastatteluun tulisi valmistautua sopimalla ja neuvottelemalla päiväkodin henkilökunnan, lasten vanhempien ja lasten itsensä kanssa haastattelusta. Vanhemmilta ja lapsilta itseltään tulee saada lupa lapsen haastatteluun ja kuvaamiseen. (Roos & Rutanen 2014, 32 – 33.) Päiväkodissa järjestettävään kaverikoira-toimintaan yleisestikin valmistauduimme tiedottamalla vanhempia ja henkilökuntaa tapahtumasta ja siihen liittyvästä haastattelusta. Samassa yhteydessä vanhemmat

saivat päättää haluavatko antaa luvan lastensa haastatteluun ja sen kuvaamiseen (LIITE 1). Tämän jälkeen luvan saaneilta lapsilta kysyttiin itseltään halukkuutta osallistua haastatteluun. Lapsille oli ensiarvoisen tärkeää kertoa mitä haastattelu tarkoittaa, mitä sen aikana tapahtuu ja mitä heiltä odotetaan. Mielestämme lapsille oli myös tärkeää kertoa, että kyseinen haastattelu on osa haastattelijan opiskelua. Kaikki halukkaat lapset pääsivät haastateltaviksi. Koska lapset olivat haastatteliijoille entuudestaan tuttuja (kyseessä haastattelijoiden työpaikat) oli ujompienkin lasten kanssa vuorovaikutussuhde ja kommunikaatio helppo pitää yllä.

Haastattelun tarkoitusta ja etenemistä käytiin lasten kanssa läpi arjessa useita päiviä ennen haastattelupäivää. Juuri ennen haastattelun alkamista lapselle kerrottiin vielä haastattelun tarkoitus ja varmistettiin, että hän haluaa vielä ja juuri tällä hetkellä osallistua. Samalla kun osallistumishalukkuus varmistettiin, tehtiin selväksi, että lapsella on mahdollisuus keskeyttää haastattelu, mikäli hän kokee sen epämiellyttäväksi. Haastatteluja tehtiin lapsille yksittäin.

Kysymysten asettelu haastattelussa on sellainen, että se kannustaa lasta kertomaan aiheesta laajemmin. Tiedon tuottaminen rakentuu vuorovaikutteisesti ja haastattelutapahtuman on tarkoitus olla keskustelunomainen (Roos & Rutanen 2014, 35 – 37). Kysymysten valinnassa ja niiden esittämismuodossa koetimme toteuttaa kerronnallisen haastattelun periaatteita. Lasten haastatteluissa Webropol-kyselyn kysymykset toimivat haastattelijalle vain pohjana, jonka mukaan edetä. Haastattelutilanteista oli tarkoitus tehdä lapsikohtaisia, eettisesti sensitiivisiä kuitenkin haastattelijan pitäessä mielessään tutkimuksen uskottavuus. Tavoitteena oli, että lasten oma vahva kerronta olisi vallitsevaa haastatteluissa eikä haastattelu perustuisi vain lasten yksittäisille sanoille vastauksina ja haastattelijan hallinnalle.

Lapsille kerrottiin selvästi jo ennen haastattelun alkua, että heillä on valta päättää, milloin haastattelu loppuu. Kuitenkaan yksikään lapsi ei jättänyt haastattelua kesken vaan kaikki kyselyalustalle ennakoon mietityt kysymykset saatiin esitettyä kaikille lapsille. Haastattelun loppupuolella lapselle ilmoitettiin, että kysymyksiä oli jäljellä enää 3, 2 ja 1. Lapsi oli tilanteen tasalla ja osasi varautua haastattelun loppuun. Keneltäkään lapselta ei tarvinnut nyhtää vastauksia. Osalle lapsista annettiin haastattelun ajaksi esineitä käsiin pyöriteltäväksi, jotta motorinen levottomuus voitaisiin ohjata käsillä toimintaan ja haastatteluun jaksettaisiin keskittyä paremmin. Tämä oli selvästi onnistunut ratkaisu, sillä jokaisen lapsen kohdalla haastattelun lopetus oli yhteinen ja saimme esitettyä kaikki kysymykset.

4.3 Kyselylomakkeet vanhemmille, päiväkodin henkilökunnalle sekä koiranohjaajille

Kyselyt tehtiin Webropol-työkalulla. Se on internetpohjainen työkalu, jolla teimme kyselylomakkeet, keräsimme vastaukset ja raportoimme tulokset. Tarkoituksenaamme oli saada vastaukset ainakin kymmeneltä vanhemmalta, mahdollisimman monelta kasvattajalta ja kaikilta koira-avusteisessa toiminnassa mukana olleilta. Saimme vastaukset 17 vanhemmalta, neljältä kasvattajalta ja kaikilta kuudelta koiranohjaajalta. Kyselyt julkaistiin heti vierailujen jälkeen maaliskuussa 2017 ja saimme viimeiset vastaukset huhtikuun puolivälin 2017 paikkeilla. Vastausten keräämisessä toimimme samoin kuin lasten vastausten keräämisen kohdalla. Ne kerättiin Webropol-kyselyn avulla. Saadun raportin perusteella tehtiin analysointi. Aineisto käytiin läpi yhteistyökumppaneiden (päiväkodit sekä Kennelliiton kaverikoirat) kanssa ja he saivat tutkimustulokset käyttöönsä.

Lasten oman mielipiteen lisäksi halusimme saada selville myös kasvattajien, vanhempien ja koiranohjaajien mielipiteitä siitä, millaista hyötyä heidän mielestään koira-avusteisesta toiminnasta voisi olla lapsen oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen sekä pedagogisten tavoitteiden saavuttamiseksi varhaiskasvatuksessa.

Vanhemmille, päiväkodin henkilökunnalle sekä koira-avusteisen toiminnan järjestäjille tarkoitetuissa strukturoiduista kyselylomakkeissa on sekä yksinkertaisia kysymyksiä, joissa on a, b, c tai d vaihtoehdot ja avoimia kysymyksiä.

5 TULOKSET

5.1 Koiraohjaajien näkökulma

Koiraohjaajille suunnattuun kyselyyn (LIITE 3) vastasivat kaikki kuusi paikalla ollut ohjaaja. Neljä ohjaajaa ilmoitti vierailleensa aikaisemminkin varhaiskasvatusikäisten kanssa 3 – 6 kertaa tai oman työnsä ohella. Kaksi vastaajista eivät olleet aikaisemmin työskennelleet varhaiskasvatusikäisten lasten parissa.

Kaikki kuusi ovat kohdanneet kaikista asiakasryhmistä eniten vanhuksia. Kysyimme, onko heillä jokin vakituinen paikka, jossa he toteuttavat kaverikoira-toimintaa säännöllisesti. Kaksi vastaajista ilmoitti, ettei heillä ole vakituista kohdetta. Koira-avusteinen toiminta lienee siis vielä vähemmän käytössä lasten parissa ja pääasialliseen asiakasryhmään kuuluvat vanhukset ja vammaiset.

Kysyimme myös koiraohjaajien omaa näkökulmaa siihen, millaista hyötyä he näkevät koira-avusteisesta toiminnasta olevan lapsille. Yksi vastaajista koki hyödyn olevan enemmän fyysistä, kehoon ja terveyteen vaikuttavaa. Toinen vastaajista koki hyödyn enemmänkin psyykkisenä, lapsen mieleen ja sen kehitykseen vaikuttavana hyötynä ja neljä koki lasten hyötyvän toiminnasta sosiaalisessa mielessä. He kokivat toiminnan sosiaalisiksi hyödyiksi ulospäinsuuntautuneisuuden, yhteisöllisyyden ja seurallisuuden. Ohjaajien näkemyksen mukaan lapset ovat suhtautuneet vierailuihin kiinnostuneesti, kohtasivat koirat hellyydellä ja halusivat olla lähikontaktissa koirien kanssa. Osa lapsista oli suhtautunut koiriin välinpitämättömästi.

TAULUKKO 1. Lasten reaktiot koirien vierailuun

	5	4	3	2	1	Yhteensä	Keskiarvo
Innokkaasti	4	2	0	0	0	6	4,67
Välinpitämättömästi	1	0	1	1	3	6	2,17
Pelokkaasti	0	0	0	1	5	6	1,17
Uteliaasti	3	2	1	0	0	6	4,33
Muulla tavalla, miten?	1	1	1	0	0	3	4
Yhteensä	9	5	3	2	8	27	3,27

Ohjaajat olivat havainnoineet lapsista seuraavia asioita vierailuidensa aikana:

- Toiset osaavat ottaa koiran hyvin huomioon ja toisia täytyy opastaa enemmän, etteivät juokse koirien yli.
- Iloisia ilmeitä, suloisia silityksiä ja rentoa olemusta.
- Joskus lapsen ja koiran ensitapaamisessa on ollut arkuutta, joka on kuitenkin nopeasti poistunut.
- Lapset innostuvat paljon ja toisilla innostus kestää koko vierailun ajan. Toiset menettävät kiinnostuksen nopeasti ja lähtevät muihin touhuihin.
- Mielenkiintoa, jännitystä, ihastusta ja hellyyttä koiria kohtaan.
- Koira toimii hienosti välillisenä keskustelunavaajana, vaikka koira muuten ei lasta kiinnostaisi. Koiran läsnäolo auttaa lähestymään lasta helpommin.

Ohjaajat näkivät koiran läsnäolon rauhoittavan lapsia ja heidän mielestään koiran puolueeton ystävyys tekee selkeästi hyvää aremmille ja ujommille lapsille. Koira hyväksyy lapsen kuin lapsen ja on kiinnostunut heistä. Tämä innostaa lasta juttelemaan koiralle ja silittämään sitä. Lapset oppivat kuinka koiria kuuluu käsitellä ja koira avaa lapsessa hyväilyn ja hellyyden tarpeen. Tällaista reaktiota voi tapahtua heidän näkemyksensä mukaan myös sellaisissa lapsissa, jotka eivät ole

tottuneet koiriin ennestään. Vastaajista viisi oli sitä mieltä, että koiran läsnäolo rauhoittaa lapsia. Yksi vastaajista ei osannut sanoa tapahtuuko näin oikeasti.

Lopuksi tiedustelimme millaisia hyötyjä ohjaavat ajattelevat koirista olevan lapsen arjessa ja miten heidän toimintansa voisi olla lapsille hyödyksi Ohjaajat kertoivat, että koira saa lapsen liikkumaan, kehittää lasten empatiataitoja ja omien tunteiden hallintaa ja koira opettaa ottamaan vastuuta toisesta elävästä olennot. Heidän näkemyksensä mukaan koira opettaa lapsille myös vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisia taitoja ja lapset saavat koiralta emotionaalista tukea. He mainitsivat kuitenkin, että ihminen on ensisijainen tuen antaja, mutta koira täydentää annettua tukea huomattavasti.

5.2 Kasvattajien näkökulma

Kyselyyn (LIITE 2) vastanneiden koulutus- ja ammattinimikkeitä olivat muun muassa ohjaustoiminnan artonomi, lastenhoitaja, kasvatustieteiden kandidaatti/lastentarhanopettaja, lähihoitaja, lastentarhanopettaja/päiväkodin varajohtaja. Kaikki vastanneet kertoivat työskennelleensä yli 10 vuotta omassa ammatissaan ja jokainen on uransa aikana työskennellyt eri-ikäisten lasten ryhmissä ikähaarukassa 0 – 6 vuotta.

Kysyimme lasten ja koirien yhdessä olon positiivisia puolia. Vastaajat kertoivat, että heidän näkemyksensä mukaan koira ennalta ehkäisee allergioita, lisää vastuullisuutta ja empatiaa, opettaa ja vahvistaa hoivaamista. Koira tuo riemua ja iloa lapsen elämään ja opettaa kuinka elollista olentoa kohdellaan ja opettaa hoitamaan eläintä. Koiran seura nähdään positiivisena myös sellaisten lasten kanssa, joilla on haasteita kaveritaidoissa. Koiran nähdään kannustavan lasta liikkumaan enemmän. Kasvattajien mielestä koirat ovat lapsille tärkeitä, koska niitä voi helliä ja koira osoittaa hellyyttä ehdoitta. Lapsi oppii vastuuntuntoa hoitaessaan koira

ja kokemuksen ystävyydestä. Lapsi voi olla oma itsensä koiran seurassa, sillä koira hyväksyy hänet sellaisenaan. Koiralle voi jutella ja lapsi saa tunteen siitä, että koira kuuntelee ja lohduttaa.

Lapsen sosiaaliseen kehitykseen kasvattajat näkevät koiran vaikuttavan monella positiivisella tavalla, kuten vastuun ottamisena, vuorovaikutustaitojen kehittymisenä sekä empatiakyvyn kehittymisenä. Psykkiseen kehitykseen koira vaikuttaa lapsen itsetuntoa kohottavasti ja opettaa käsittelemään tunteita. Lapsi kokee onnistumisen ja turvallisuuden tunnetta sekä joissain tapauksissa koira voi olla lapselle ainoa ystävä.

Kasvattajat eivät olleet huomanneet vastuullisuuden tai itsetunnon kehittymistä koira-avusteisen toiminnan myötä. Kuitenkin kokemuksena koirien vierailu koettiin tärkeänä. Kasvattajat kertoivat vierailujen olleen hyvä lisä toimintaan ja heistä oli ollut hienoa huomata lasten ilo ja riemu koirien saapuessa päiväkodille. Heistä toiminnan olisi hyvä olla säännöllistä, mutta allergisten kohdalla jatkuva toiminta voisi asettaa haasteita.

Seuraavat kysymyksemme koskivat varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Se on jaettu seuraaviin osa-alueisiin: kielen rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Näiden avulla on tarkoitus edistää lapsen laaja-alaista osaamista. Kysyimme mille pedagogisen toiminnan osa-alueille kasvattajat kokivat koira-avusteisen toiminnan tuovan hyötyjä tai olevan avuksi pedagogisten tavoitteiden saavuttamisessa.

Ilmaisussa hyödyiksi koettiin kielellinen kehittäminen. Koiralle voi puhua ja lukutaidot voivat lukea koiralle. Lapset saavat myös kehollisen ilmaisun kokemuksia tuntoaistimuksin. Koira-avusteisen toiminnan voi yhdistää johonkin muuhun toiminnan osa-alueeseen. Esimerkiksi lapsi kertoisi toiminnan jälkeen tarinan

koirasta tai piirtäisi kokemuksensa paperille, voitaisiin maalata koiria, tehdä taiteellinen koira-esitys.

Yhteisöllisen hahmottamisen hyödyiksi nähtiin keskustelu koiranpidon eettisyydestä, kaikki uusi on avartavaa ja elämää voi opetella katselemaan ns. koirankin silmin. Kasvattajien mielestä koira-avusteinen toiminta olisi hyvä yhdistää muihin toimintaan kuten kokemukselliseen oppimiseen ja mediakasvatukseen. Lapsen kasvuun, kehitykseen ja liikkumiseen hyödyiksi nähtiin koiran kanssa ulkoileminen, koiran kautta liikunnan merkitys terveyteen. Koira nähtiin hyvänä apuna siinä, kun eskarilainen alkaa opetella olemaan yksi kotona pieniä aikoja. Koira luo turvallisuuden tunteen eikä lapsi koe olevansa yksin koiran ollessa läsnä ja lähellä.

Rikkaan kielen luomiseen nähtiin koira-avusteisella toiminnalla olevan seuraavia hyötyjä: pieni lapsi pyrkii puhumaan leikkiessään myös koiralle, käskyt ja kiellot tulevat tutuiksi ja koiran kanssa ollaan koko ajan jonkinlaisessa vuorovaikutuksessa sekä lapsi voi kertoa koiralle asioitaan ja huomaa, että koira kuuntelee. Samalla lapsi oppii kohtelemaan koiraa rauhallisesti ja arvostaen, kuten lapsia ja aikuisia. Nämä kehittävät kielellisiä- ja vuorovaikutustaitoja. Lapsi oppii laajentamaan sanavarastoaan eläimiin liittyvillä sanoilla sekä koiran kanssa oleminen auttaa lasta ymmärtämään kehonkieltä.

5.3 Lasten näkökulma

Haastatteluun (LIITE 4) osallistui kaiken kaikkiaan 19 3 – 6-vuotiasta lasta. Vastaaajista lähes puolet eli yhdeksän oli kuusivuotiaita, neljä- ja kolmevuotiaita oli kutakin neljä ja viisivuotiaita kaksi. Vastanneista suurimmalla osalla on ollut joku lemmikkieläin ja 11 kertoi lemmikin olleen koira.

Suurin osa lapsista kertoi koirien olevan kivoja. Kaksi lasta kertoi koirien merkitsevän jotain muutakin kuin positiivisia asioita. Toinen pelkäsi koiria ja toinen kertoi koirien olevan ärsyttäviä. Kysyttäessä millaisen olon koiran kanssa oleminen lapselle tuo, valitsi kolme jännittävänsä. Kuitenkaan yksikään ei valinnut kohtaa, jonka mukaan ei uskalla koskea koiraan. Yli puolet kertoi olevansa iloinen ja yhdeksän kertoi haluavansa silittää ja koskea koiraan. Muutama kertoi innostuvansa koirien seurassa ollessaan tai rakastavansa koiria. Vain yksi vastaajista kertoi epäröivänsä koiran läsnä ollessa ja haluavansa olla taka-alalla.

Kun lapsilta kysyttiin mikä on parasta koirissa, saimme yleisimmäksi vastaukseksi koiran söpöyden, ihanuuden tai hauskuuden. Koiran kanssa leikkiminen ja koiran silittäminen olivat monille mieleisiä asioita. Vastauksista ilmeni monia asioita, joista lapset koirissa pitävät, kuten koiran turkin pehmeys, niiden haukkuminen, se etteivät ne kiusaa ja että niiden häntä heiluu. Lapset pitivät myös siitä, että saivat antaa koirille mielihyvää kuten uusia leluja, tai yhdessä koetut tilanteet olivat jääneet mieleen, kuten koiran kanssa sählyn pelaaminen.

Suurin osa kertoi tuntevansa olonsa rennommaksi koiran seurassa. Samoin suurin osa kertoi koiran läsnäolon tai koskettamisen lohduttavan tai rauhoittavan. Puolet kertoi eläimen läsnäolon auttavan, jos on huono päivä. Hieman yli puolet kertoi ajatuksen koirasta parantavan heidän oloaan silloinkin, kun koira ei ole paikalla. Kun lapsilta kysyttiin, onko heidän helpompi avautua ja puhua koirille kuin ihmisille, vastasi suurin osa, että aikuiselle on helpompi avautua ja puhua. Tätä perusteltiin esimerkiksi sillä, että koirat eivät osaa puhua.

Vastanneista 18 halusi kaverikoiria useammin päiväkotiin eli vain yksi ei olisi halunnut. Lapset itse kannattavat kaverikoiratoiminnan jatkamista. Tässä muutamia lasten haastattelussa kertomia asioita koirista: ”Ne olivat ihania”, ”Ne pesi mun naaman”, ”En tykkää, kun on koiria päikyssä” sekä ”Tykkään koirista, koska ne ei kiusaa ja on pehmoisia.”.

5.4 Vanhempien näkökulma

Vanhemmista kyselyyn (LIITE 5) vastasi 17 henkilöä. Valtaosa (12) vastaajista oli äitejä, loput olivat isä vastaamassa yksin tai äiti-lapsi- ja isä-lapsi-pareja. Viidessä perheessä ei ollut eläimiä, 11 perheessä oli eläimiä (1 tyhjä).

Kysyttäessä miksi koira on läheinen tai tärkeä lapselle monessa vastauksessa mainittiin koiran olevan perheenjäsen, kaveri tai lapsen ”oma”. Vastaajien perheissä lapset ylipäättään tykkäävät eläimistä. Koirien kanssa leikkiminen ja niiden silittäminen koetaan tärkeäksi. Kysyttäessä miksi koira on perheelle tärkeä, vastauksissa nousi esiin koiran aktiivinen rooli perheissä. Koira saattoi olla vahtikoira, harrastusväline tai perheen liikuttaja. Koira oli myös erään perheen ”ensimmäinen lapsi”. Monessa perheessä koira on perheenjäsen. Vastaajat pitivät tärkeänä myös sitä, että koira perheenjäsenenä kasvattaa lapset suhtautumaan eläimiin fiksusti ja olemaan pelkäämättä niitä.

Vastaajien mielestä lapsi oppii koiran kanssa olostta eniten vastuullisuutta ja huolenpitoa. Myös eläinten käsittely, niiden kunnioittaminen, ja lisääntymisestä ja luopumisesta oppiminen mainittiin. Vanhempien mielestä lapsi oppii koiran kanssa itsehillintää, hellyyttä, empatiaa ja miettimään tekojensa tai sanojensa seurauksia.

Vastaajien mielestä lapsi näytti koiralle eniten ilon ja rakkauden tunteita. Ne näkyivät leikkimisenä ja touhuamisena, halaamisina, pussailuna ja rapsutuksena

esimerkiksi kohtaamistilanteissa ja yhteisissä hetkissä. Kolmanneksi eniten lapsi näytti koiralle surun tunteita. Lapset jakavat surua koiran kanssa, sillä koira on hyvä kuuntelija. Vähiten lapsi näytti koiralle vihan ja pelon tunteita. Ne liittyivät tilanteisiin, joissa koira ei tottele, pentu on liian vilkas ja hyppii, koira murisee tai on purrut lapsen leluja.

Kahden kolmasosan mielestä lapsen on helpompi näyttää tunteitaan vanhemmalle kuin koiralle. Vastauksissa tuli ilmi se, että koira on vain koira, ei vanhempi. Osassa perheitä koira oli vielä niin uusi juttu, ettei lapsille ja koiralle ollut ehtinyt muodostua suhdetta. Kolmasosan mielestä lapsen oli helpompi näyttää tunteitaan koiralle kuin vanhemmalle. Koira on kiireetön, ei kyseenalaista, huomaa heti ja on neutraali. Vastaajien mielestä hyvää perheenjäsenten ja koiran yhteiselossa on se, että koira tuo seuraa, se liikuttaa perhettä, sen kanssa touhutaan ja se on hyvä keskustelunaihe. Koira opettaa vastuuta ja pitää tuhoeläimet poissa.

Vanhempien mielestä koira vaikutti lapsen sosiaaliseen kehitykseen eniten opettamalla vastuuta ja empatiataitoja. Vähiten koira vaikutti vuorovaikutustaitojen kehitykseen. Vastauksissa koiran mainittiin vaikuttavan sosiaaliseen kehitykseen esimerkiksi opettamalla ymmärrystä eläimiin ja tunteiden hallintaa sekä siten, että koiran seura lievittää stressiä.

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että koira vaikuttaa positiivisesti lapsen psyykkiseen kehitykseen. Syyksi mainittiin koiran luonne; koira ei arvostele ja se voi auttaa lasta kohtaamaan vaikeita tunteita tai kestämään esim. ikävää tai surua. Kun lapsi toimii koiran kanssa, hän oppii tulemaan toimeen toisten ihmistenkin kanssa. Koiran kanssa toimiessa lapsen äänensävyn käyttö on kehittynyt. Vastaajien mielestä yleensäkin kaikki uudet asiat kehittävät lasta. Kolmanneksella vastaajista ei ollut aiheesta kokemusta.

Vastaukset jakautuivat tasaisesti, kun kysyttiin, onko vastaaja huomannut lapsen vastuullisuuden kehittymistä koiran myötä. Kolmasosalla lapsi oli mukana koiran

hoidossa ruokkimalla ja ulkoiluttamalla. Vastauksissa mainittiin myös siivoaminen, etteivät omat lelut mene koiran suuhun. Kolmasosalla vastaajista hoitovastuu koirista oli aikuisilla eikä koiralla nähty olevan vaikutusta lapsen vastuullisuuden kehitykseen.

Neljäsosa vastaajista koki lapsen itsetunnon kehittyneen koiran myötä. Lapsi oli ylpeä omasta koirastaan, koira antoi positiivista huomiota ja temppujen onnistuminen nosti itsetuntoa. Toisen neljäsosan mukaan lapset olivat vielä liian pieniä itsetunnon kehittymiseen koiran avulla. Vastaajia oli 11. Lapsen ja koiran vuorovaikutus näkyy useimmiten leikkinä, temppuiluna ja ilmeilynä. Usein mainittiin juoksuleikit ja että lapset villitsevät koira. Koiralle myös jutellaan tai vuorovaikutusta on sanattomasti: ollaan vaan lattialla lähekkäin.

Vastaajista kolmannes oli sitä mieltä, että lapsi voi oppia käyttäytymiseen liittyviä asioita koira matkimalla. Esimerkiksi niin, että lapsi huomaa hyvän käytöksen koiralla ja myös sen saamat kehu, tai isompaa ei kannata ärsyttää. Yli puolella ei ollut kokemusta lapsen oppimisesta koiralta. Lapsen empaattisuuden kehittyminen nähtiin hellyyden antamisena koiralle sekä läheisyytenä, kosketuksena ja kiltteytenä, auttamisena ja hoitona. Koiran eduksi mainittiin se, että koira ei vääristele tunteitaan ja on yleensä hyvällä päällä.

Valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että lapsi ja koira voivat olla leikkikavereita keskenään. Lapset ja koirat harrastavat nouto-, juoksu-, pallo- ja roolileikkejä. Lapsen ei tarvitse olla yksin vaan koira on seurana. Joskus vain oleminen riittää. Noin puolet vastaajista haluaisi lapsensa päivähoitoon sellaiseen hoitopaikkaan, missä koirat olisivat osa päiväkodin arkea. Syitä oli monia; perheessä ei ole omaa koira, lapset pitävät eläimistä, koiriin pienestä pitäen altistuminen estää allergioita, koirat tuovat lisää tekemistä ja koirat tasapainottavat ja rauhoittavat ihmisten välistä kanssakäymistä. Eräs vastaaja mainitsi, että haluaisi lapsensa sellaiseen päivähoitoon, jossa vanhuksat olisivat osa päivähoidon arkea. Muutama vastaaja

ei halunnut koiria osaksi lapsensa päiväkotiarkea, mainiten syyksi koirapelon ja allergiat.

6 ARVIOINTI, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Arviointi

Tuomen ja Sarajärven mukaan tulosten luotettavuuden, hyödynnettävyyden tai vaikuttavuuden arviointi on yksi tärkeä osa arvioitaessa tehtyä työtä (2009, 108). Tulokset olivat luotettavia, koska ne saatiin tuoreeltaan toiminnassa mukana olleilta henkilöiltä. Lapset haastateltiin kukin yksinään, jolloin vastaukset olivat varmasti kunkin omia ajatuksia, eikä kavereilta matkittuja. Toiminta olisi saanut olla huomattavasti pitkäkestoisempaa, jotta tiettyjen havaintojen tekeminen olisi mahdollistunut tarkemmin. Saamiamme tuloksia voi hyödyntää tulevaisuudessa esimerkiksi kehittämistyöhön, jos tällaista toimintaa lasten parissa halutaan lisätä ja saada siitä huomattavasti arkipäiväisempää mitä se nyt on. Lisäksi laajempi vastaajamäärä antaisi vaikuttavuutta ja sitä kautta luotettavuutta ja yleistettävyyttä. Tutkimuksemme tarkoitus oli tutkia millaisia pedagogisia hyötyjä menetelmän käytöstä voisi olla varhaiskasvatuksessa lasten kasvulle, kehitykselle ja oppimisille, joten tarkoitukseensa nähden tulokset ovat luotettavia, hyödynnettävissä sekä vaikuttavia. Voimme sanoa työmme tavoitteiden toteutuneen.

Pidimme tärkeänä tulosten merkityksen arviointia alan ja ammatillisen kehittymisen näkökulmaan peilaten. Uudempana menetelmänä tällaisen toiminnan toteuttaminen ja tutkiminen vahvistavat ammatillista kehittymistämme sekä kehittävät kasvatusalaa. Olemme oppineet arvioimaan toimintaamme ja varhaiskasvatuksen toimintamalleja, perusteita ja niiden taustalla olevia ajattelu- ja toimintamalleja sekä yhteiskunnallisia vaikutteita, joilla on merkityksensä koira-avusteiseen toimintaan. Olemme kehittäneet alaa ja vieneet tutkimusta eteenpäin. Tulosten merkityksen valossa toiminta on suosittua ja sitä saisi olla useammin hieman varioituissa muodoissa. Toiminnan kehittäminen uutena menetelmänä toisi huomattavaa hyötyä ja monipuolisuutta omaan työhön.

Päiväkodeilta saimme hyvää palautetta kaverikoiratoiminnasta, -ohjaajista ja käyntien suunnittelusta. Yleisesti toimintaa toivottiin jatkuvaksi. Kiitosta sai se, että käynnit oli sijoitettu lasten ulkoilu-aikaan ja se että Kennelliiton kaverikoirat olivat fyysisesti erikokoisia ja pienimmillekin lapsille löytyi sopivan kokoisia koiria lähestyttäväksi. Kiitosta sai myös käyntien sopiva kesto. Koirat viipyivät tarpeeksi kauan, jotta lapset ehtivät hyvin tutustua niihin. Lisäksi hyvänä asiana pidettiin sitä, että koirat tulivat päiväkodille eikä sieltä tarvinnut lähteä mihinkään. Tämä helpotti suunnittelua sekä näin koirat ilahduttivat koko talon lapsia ja aikuisia. Koirien ohjaajat saivat hyvää palautetta siitä, että he olivat kertoneet koirista ja kaverikoiratoiminnasta kaikille niistä kiinnostuneille aikuisille ja lapsille. Kasvattajilta saadun palautteen mukaan opinnäytetyön aihe oli mielenkiintoinen ja jo pelkästään nämä käynnit sekä kyselyyn vastaaminen saivat osan kasvattajista näkemään koira-avusteisen toiminnan hyödyt. Kasvattajat pitivät menetelmää yhtenä mahdollisena välineenä varhaiskasvatuksessa ja toivoivat aiheesta lisätietoa tulevaisuudessa.

6.2 Johtopäätökset

Lapsille tehdyn haastattelun sekä Suomen Kennelliiton (Langinvainio 2016) tekemän tutkimuksen (ihmisen kokema hyvinvointi hänen ja koiran välisestä suhteesta) vastaukset ovat saman suuntaisia. Molemmista tutkimuksista (Langinvainio 2016, 22; 46 - 50) on saatu sen suuntaista tietoa, että koirat herättävät paljon myönteisiä tunteita kuten iloa, kiintymystä, läheisyyttä sekä empatiaa. Tämän perusteella voidaan sanoa, että lapsen ja koiran suhde voi olla suotuisa lapsen hyvinvoinnin kannalta.

Opinnäytetyömme tulosten mukaan on mahdollista, että koira-avusteisesta toiminnasta on hyötyä lapsen sosiaalisen kompetenssin muodostumiselle. Lasten vastauksista ilmenee, että tapaamiset koirien kanssa herättivät empatiaa ja tapaamisten aikana sekä niiden jälkeen käydyissä keskusteluissa voitiin harjoittaa tunnetaitoja. Erilaisia sosiaalisia taitoja kuten kuunteleminen ja yhteistyö päästiin harjoittelemaan, kun lasten piti kuunnella koiran ohjaajia ja toimia heidän ohjeituksensa mukaisesti.

Lapsen kyky säädellä omia tunteitaan ja toimintaansa kehittyy asteittain toistuvissa vuorovaikutustilanteissa. Yleisesti ajatellaan, että aikuisen rooli ilon jakajana, lohduttajana ja rajoittajana opettaa lasta hallitsemaan kielteisiä tunteita kuten surua, kiukkua ja pettymystä on ainutlaatuinen. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus 2015.) Tätä se toki on, mutta jo lasten omien vastauksien mukaan koirista voi olla hyötyä samanlaisten vuorovaikutustilanteiden luomisessa, jolloin saadaan samanlaista apua lapsen kielteisten tunteiden käsittelyssä.

Motorista kehitystä tapahtuu, kun lapsi oman kehonsa kautta kokee erilaisia aistimuksia kuten liike- ja tasapainoaistimuksia, lihas- ja jänneaistimuksia sekä tuntoaistimuksia. Lapsen motoriselle kehitykselle koira-avusteisen toiminnan voidaan sanoa olevan suotuisaa, sillä lapset kertoivat pitävänsä koirien kanssa leik-

kimisestä, pelaamisesta, silittämisestä ja koskettamisesta. Lapsi oppii tiedostamaan oman kehonsa ääriviivat ja erottelemaan ulkoapäin tulevien kosketusärsykkeiden laatua kuten kosketusta, painetta, kipua ja lämpötilaa tuntoaistimusten kautta. Ne auttavat lasta ymmärtämään myös ympäristön kolmiulotteisuutta, välittävät turvallisuudentunnetta ja sitä kautta ovat erittäin merkityksellisiä lapsen tunne-elämän kehittymisen kannalta. (Aaltonen ym. 2008, 27.)

Vanhempien näkökulma koiran merkityksestä lapsen pedagogisessa kehityksessä on luonnollisesti erilainen kuin kasvattajien. Vanhemmat näkivät koirasta olevan hyötyä lähinnä lapsen tunne-elämän kehityksissä. Kohderyhmämme lapset olivat liian nuoria ottamaan hoidollista vastuuta koirasta, joten toiminta koiran kanssa on lähinnä leikkimistä ja yhdessäoloa. Koira on kuin perheenjäsen, joka opetti lapselle empaattisuutta ja toisesta huolehtimista. Koiran myös koetaan lieventävän stressiä. Turvallinen ja stressitön lapsuus sekä siihen liittyvät tunnekokemukset ohjaavat aivojen kehitystä. Ne luovat pohjan ihmisen koko myöhemmälle kehitykselle. "Varhainen vuorovaikutus, emootiot sekä aivojen kehitys ja toiminta muodostavat kokonaisuuden, jossa kaikki osatekijät säätelevät ja ohjaavat toisiaan ja josta lapsen psyykinen kehitys kumpuaa." (Mäntymaa Luoma, Puura & Tamminen 2003.) Suurin osa vanhemmista piti ajatusta pidempikestoista kaverikoiratoiminnasta päiväkodissa hyvänä.

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat koira-avusteisen toiminnan olevan lapsen pedagogisen kehityksen kannalta merkittävää. Heidän näkemyksensä mukaan koiran kanssa toimiminen auttaa lapsia kaikilla pedagogisilla toiminta-alueilla. Erityisesti erityislasten kanssa koirien läsnäolosta koettiin olevan hyötyä, sillä koiran läsnäolo motivoi ja kannustaa. Ainoat osa-alueet, joissa kasvattajat eivät kokeneet merkittäviä muutoksia, olivat vastuullisuuden ja itsetunnon kehityksessä. Kohderyhmämme iän huomioon ottaen varhaiskasvatusikäiset eivät vastuuta vielä kykene ottamaan vaan tarvitsevat siihen aikuisen tuen. Kasvattajat kokivat yksimielisesti, että koira-avusteista toimintaa saisi olla laajemminkin, mutta allergiat asettavat rajoitteita toiminnalle päiväkotiympäristössä.

Koiranohjaajille suunnatussa kyselyssä tuli ilmi, että he kokivat koira-avusteisesta toiminnasta olevan hyötyjä lapsille. Kaikki kokivat toiminnalla olevan kuitenkin ainoastaan positiivisia vaikutuksia ja valtaosan mielestä suurin hyöty näkyi koiran rauhoittavalla vaikutuksella. Arjessa ohjaavat näkivät koirilla olevan merkittävää vaikutusta lasten liikkumiseen, sillä se saa koko perheen liikkeelle. Vaikka hyötyjä koira-avusteisesta toiminnasta lasten parissa nähtiin paljon, kertoivat ohjaajat vierailleensa suurimmalta osin vanhusten parissa. Heidän näkemyksensä mukaan päiväkotivierailuja saisi olla enemmän, mutta allergiat rajoittavat herkemmin käyntejä kuin vanhusten parissa. Syynä voisimme nähdä myös sen, että päiväkotiympäristössä koiriin saatetaan suhtautua vielä ennakkoluuloisesti niin kasvattajien kuin vanhempienkin puolelta.

6.3 Pohdinta

Olemme jo alussa, määritellesämme tutkimuskysymystä, tulleet siihen tulokseen, että haluamme omalla toiminnallemme antaa sysäyksen koira-avusteisen toiminnan pedagogisten hyötyjen tutkimukselle varhaiskasvatuksen alueella Suomessa. Koira-avusteinen pedagogiikka on Suomessa vielä vähän käytettyä ja tutkittua. Toivomme, että tutkimustyö jatkuu ja tätä seuraa laajempi aiheen tutkimus. Sitä koskien olemme keränneet asioita, joihin törmäsimme tehdessämme omaa tutkimustamme. Näistä voisi olla apua seuraavaa tai seuraavia tutkimuksia suunniteltaessa. Toiminta saisi olla pitkäkestoisempaa, jotta toiminnan vaikuttavuus tulisi esille paremmin. Toiminta koirien kanssa olisi voinut olla vielä toiminnallisempaa ja tavoitteellisempaa, mutta se olisi vaatinut pidempää yhteistyötä ja toteutuksen pienryhmissä. On myös huomioitava monikulttuurisuuden lisääntyminen varhaiskasvatuksessa ja eri kulttuurien suhtautuminen koiriin ja koira-avusteiseen toimintaan.

Koira-avusteista toimintaa ja sen pedagogisia hyötyjä varhaiskasvatuksessa tulisi tutkia ehdottomasti laaja-alaisemmin, sillä näinkin suppealla tutkimuksella voi jo

saada suuntaa siitä, että tämän kaltainen toiminta olisi tehokas menetelmä lasten kanssa työskennellessä. Eläimillä on tutkitusti motivoiva ja voimaannuttava vaikutus ihmisiin, joten erityisesti lapset, joilla on erityistarpeita, hyötyisivät koira-avusteisesta toiminnasta paljon. Kehittämisen näkökulmana näemme sen, miten koira-avusteinen toiminta saataisiin sulautettua lasten kanssa tehtävään työhön huomioiden allergiat ja koirapelot. Nyt koira-avusteista toimintaa käytetään paljon vanhusten ja kehitysvammaisten kanssa, mutta lasten parissa tätä työskentelymuotoa täytyisi alkaa käyttämään monipuolisemmin ja tutkia laajemmin sen hyötyjä.

LÄHTEET

- Aaltonen, Riitta; Lehtinen, Taisto; Leppänen, Kyllikki; Peltonen, Tiina; Tarvo, Marja-Terttu; Tuunainen, Päivi & Viherä-Toivonen, Anne 2008. Havainnointi ja pedagoginen tuki 3 – 5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Lasten päivähoito. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja. Viitattu 20.3.2017.
http://www.socca.fi/files/486/Havainnointi_pedagoginen_tuki_varhaiskasvatuksessa_2008.pdf
- Alasorvari, Vilja & Hopiavuori, Annika 2014. Koira-avusteinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa ”Pieniä rapsutuksia ja hännänheilutuksia”. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43793/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201406182091.pdf?sequence=1>
- Ikäheimo, Kaija 2013. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä (AAA ja AAT). Teoksessa: Ikäheimo, Kaija 2013. Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 10-11
- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1997. Elämää varten. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä Gummerus kustannus Oy.
- Kahilaniemi, Eeva 2016. Eläinavusteinen interventio – asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin. Tampere: Voimatassu Ky.
- Kekkonen, Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Terveystieteiden tutkimuskeskus, terveyden ja hyvinvoinnin laitos,

Lapset, nuoret ja perheet – osasto. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki, WSOY.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki, WSOY.

Langinvainio, Heimo 2016. Hyvää elämää koiran kanssa – Koiran vaikutuksesta koiranomistajan hyvinvointiin ja onnellisuuteen. Suomen Kennelliiton julkaisuja. Viitattu 22.12.2016. http://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/media/kennelliitto_julkaisu_final_0.pdf

Marttila, Marjaana 2016. Sosiaaliohjaus varhaiskasvatustyössä. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Sosiaaliohjaus - lähtökohtia ja käytäntöjä. Edita Keuruu: Otava, 56 – 70.

Mäntymaa, Mirjami, Luoma, Ilona; Puura, Kaija & Tamminen, Tuula 2003. Tunteet, varhainen vuorovaikutus ja aivojen toiminnallinen kehitys. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim, 459 – 465. Viitattu 10.8.2017. <http://www.duodecimlehti.fi/duo93467>

Määttä, Paula & Rantala, Anja 2010. Tavallisen erityinen lapsi: yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nurmi, Jari-Erik; Ahonen, Timo, Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-Kustannus Oy.

Opetushallitus 2013. Tunteesta tunteeseen. Ihmismielen tarinat kuvin ja sanoin. Tunteet – Mitä ne ovat? Viitattu 14.12.2016. http://www.edu.fi/tunteesta_tunteeseen/tunteet_mita_ne_ovat

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.

Viitattu 31.3.2017. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Perhehoitoliitto ry / Pelastakaa Lapset ry. Lapsen tarve kiintymykseen.

Kolmas tapaaminen-valmennusmateriaali. Viitattu 30.3.2017. http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/pride/pride_paivitykset_300608/3_pride_kirja_300608.pdf

Roos, Piia; Rutanen, Niina 2014. Metodologisia haasteita ja kysymyksiä lasten tutkimushaastattelussa. Varhaiskasvatuksen Tiedelehti, Vol. 3, No. 2, 2014, 27 – 47.

Sinkkonen, Jari 2013. Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. Teoksessa Kaija Ikäheimo 2013. Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 37 – 43.

Stakes 2005. Oppaita 56. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

2005. Viitattu 14.12.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014. Lapset, nuoret ja perheet.

Kasvun kumppanit. Kasvatuskumppanuus. Viitattu 15.11.2016. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistointi/kasvatuskumppanuus

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015. Lastenneuvolakäsikirja. Ohjeet ja tukimateriaali. Menetelmät. Psykososiaalinen

kehitys. Viitattu 14.12.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/menetelmat/psykososiaalinen-kehitys>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vähä-Aho, Vilja 2017. Koira-avusteinen työskentely lastenkodissa. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/193672/Koira-avusteinen%20tyoskentely%20lastenkodissa.pdf?sequence=2>

LIITTEET

LIITE 1: Kaverikoiratoiminnan lupalappu

Hei!

Olen Mari Saarela ja opiskelen Diakonia ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Teen opinnäytetyötä aiheesta: Koira-avusteisen toiminnan pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa. Tähän liittyen Eräjärven päiväkodissa olisi mahdollisuus koira-avusteisen toiminnan järjestämiseen eli Kennelliiton kaverikoiratoiminnan vapaaehtoisia tulisi järjestämään toimintaa kahtena maaliskuun keskiviikkona tunnin ajan päiväkodin pihalla. Lisätietoa löydätte kaverikoiratoiminnasta www.kennelliitto.fi/kaverikoirat.

Hyvän tavan mukaisesti haluan kysyä vanhemmilta luvan koiran läsnäoloon päiväkotiesikoulupäivän aikana. Pyytäisinkin teitä palauttamaan tämän lapun alaosa täytettynä, mikäli ette halua lapsenne osallistuvan toimintaan, jossa on mukana koira.

Näiden kahden kaverikoirapäivän jälkeen toivon saavani teiltä vanhemmilta arvokasta tietoa kyselyn muodossa. Kysely tehdään myös päiväkodin muulle henkilökunnalle ja kaverikoiratoiminnan järjestäjille. Lisäksi toivoisin saavani haastatella muutamaa lasta heidän kokemuksistaan. Haastatteluiden kuvaaminen on dokumentoinnin vuoksi tärkeää. Mikäli haluatte ettei lastanne saa haastatella ja videokuvata, pyydän teitä palauttamaan tämän lapun alaosan täytettynä.

Vastaukset käsitelen täysin nimettömänä ja teidän tai lasten henkilöllisyys ei siis tule esiin millään tavalla. Videot ovat vain minun ja kahden opiskelijatoverini, joiden kanssa yhteistyössä teemme opinnäytetyötä, käyttöön.

Mikäli et halua antaa lupaa koirakaveritoimintaan osallistumiseen tai haastatteluun ja sen kuvaamiseen niin palautathan alaosan päiväkodin henkilökunnalle viimeistään perjantaina 24.2.2017!

Oikein paljon kiitoksia teille jo etukäteen!!!

Terveisin: Mari Saarela

En halua lapseni _____ (nimi) osallistuvan toimintaan, jossa on koira mukana.

En halua lastani _____ (nimi) haastateltavan ja haastattelua kuvattavan.

Vanhemman nimi: _____

LIITE 2: Kysely kasvattajille

Koira-avusteisen toiminnan pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa / kysely kasvattajille

Tämän kysely ovat tehneet Diakonia ammattikorkeakoulun opiskelijat Päivi Leppäniemi, Mari Nieminen ja Mari Saarela. Kysely on yksi osa opinnäytetyötämme, jonka aihe on koira-avusteisen toiminnan pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa.

Tällä kyselyllä on tarkoitus löytää kasvattajien mielipiteitä siitä, millaista hyötyä koira-avusteisesta toiminnasta voisi olla lapsen oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen sekä pedagogisten tavoitteiden saavuttamiseksi varhaiskasvatuksessa.

1. Mikä on koulutus/ammattinimikkeesi?

---

2. Kuinka kauan olet toiminut työssäsi?

0 - 2 vuotta

- 3 - 5 vuotta
 5 - 10 vuotta
 enemmän kuin 10 vuotta

3. Minkä ikäisiä lapsia hoidat?

- 0 - 2-vuotiaita
 3 - 4-vuotiaita
 5-vuotiaita
 6-vuotiaita

4. Mielestäni lapsen ja koiran yhteiselossa on hyvää se, että..

---

5. Koirat ovat lapsille tärkeitä, koska...

---

6. Mielestäni lapsi oppii ollessaan koiran kanssa yhdessä...

---

7. Miten koira voi vaikuttaa lapsen sosiaaliseen kehitykseen?

- Lapsi oppii ottamaan vastuuta
- Vuorovaikutustaidot kehittyvät
- Lapsi oppii osoittamaan empatiaa

miten muuten?

_____

8. Miten koira voi vaikuttaa lapsen psyykkiseen kehitykseen?

- Kehittää lapsen itsetuntoa
- Lapsi oppii hallitsemaan ja käsittelemään tunteitaan
- Lisää lapsen onnistumisen tunnetta ja turvallisuuden tunnetta

jotenkin muuten?

_____

9. Oletko huomannut lapsen vastuullisuuden kehittymistä koira-avusteisen toiminnan myötä?

En.

Olen. (Mikäli olet huomannut niin voisitko kertoa huomioistasi tarkemmin?)

_____

10. Oletko huomannut lapsen itsetunnon kehittymistä koira-avusteisen toiminnan myötä?

En.

Olen. (Mikäli olet huomannut niin voisitko kertoa huomioistasi tarkemmin?)

_____

11. Miten koet lapsien ja koirien yhteiselon varhaiskasvatuksessa?

Se on haasteellista. (Perustele vastauksesi.)

Se on palkitsevaa. (Perustele vastauksesi.)

Se on jotain muuta, mitä? (Perustele vastauksesi.)

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta on jaettu osa-alueisiin: kielen rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Näiden avulla olisi tarkoitus edistää lapsen laaja-alaista osaamista. Mille pedagogisen toiminnan osa-alueille koet koira-avusteisen toiminnan tuovan hyötyjä tai olevan avuksi pedagogisten tavoitteiden saavuttamisessa? Seuraavissa kysymyksissä on eritelty jokainen osa-alue ja siihen vaikuttavat seikat.

12. Miten koet koira-avusteisen toiminnan tuovan hyötyjä ilmaisuun? Perustele valintasi.

Tukee lapsen musiikillisen ilmaisun kehitystä.

Tukee lapsen kuvallisen ilmaisun kehitystä.

Tukee lapsen sanallisen ilmaisun kehitystä.

Tukee lapsen kehollisen ilmaisun kehitystä.

Auttaa lasta tutustumaan erilaiseen kulttuuriin.

Muuta, mitä?

---

13. Miten koet koira-avusteisen toiminnan tuovan hyötyjä lapsen yhteisölliseen hahmottamiseen? Perustele valintasi.

Kehittää lapsen eettistä ajattelua.

_____

Kehittää lapsen katsomuksen näkökulmaa.

_____

Auttaa ymmärtämään lähiympäristön historiaa/menneisyyttä.

_____

Auttaa ymmärtämään lähiympäristön nykyisyyttä.

_____

Auttaa ymmärtämään lähiympäristön tulevaisuutta.

_____

Auttaa tekemään mediakasvatusta.

_____

Muuta, mitä?

_____

14. Miten koet koira-avusteisen toiminnan tuovan hyötyjä oman ympäristön tutkimiseen ja siinä toimimiseen? Perustele valintasi.

Tukee lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä.

_____

Tukee ympäristökasvatusta.

_____

Tukee teknologiakasvatusta.

_____

Muuta, mitä?

_____

15. Miten koet koira-avusteisen toiminnan tuovan hyötyjä lapsen kasvuun, liikkumiseen ja kehittymiseen?

Perustele valintasi.

Innostaa lapsia liikkumaan.

_____

Tekee fyysisen aktiivisuuden mahdolliseksi.

_____

Tukee ruokakasvatusta.

_____

Tukee lapsen valmiuksia pitää huolta terveydestään.

_____

Tukee lapsen valmiuksia pitää huolta turvallisuudestaan.

_____

Tukee turvallisuuden tunnetta.

_____

Antaa valmiuksia toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa.

_____

Muuta, mitä?

_____

16. Miten koet koira-avusteisen toiminnan tuovan hyötyjä rikkaan kielen luomiseen? Perustele valintasi.

Vahvistaa lapsen kielellisiä taitoja ja valmiuksia.

_____

Vahvistaa kielellisen identiteetin kehittymistä.

_____

Vahvistaa lapsen uteliaisuutta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin.

_____

Kehittää lapsen kulttuurista osaamista.

_____

Kehittää vuorovaikutustaitoja.

_____

Kehittää kielen ymmärtämiseen liittyviä taitoja.

_____

Kehittää puheen tuottamiseen liittyviä taitoja.

_____

Kehittää kielen käyttötaitoja.

_____

Kehittää kielellistä muistia.

_____

Auttaa laajentamaan sanavarastoa.

_____

Auttaa kehittämään kielitietoisuuden kehittymistä.

_____

Muuta, mitä?

_____

Kiitos vastauksistasi! Opinnäytetyön tekijät ja koira-avusteisen työn tutkimus kiittävät sinua ajastasi. Muista painaa lähetä!

LIITE 3: Kysely kaverikoiraohjaajille

Koira-avusteisen toiminnan pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa / kysely kaverikoiraohjaajille

Tämän kysely ovat tehneet Diakonia ammattikorkeakoulun opiskelijat Päivi Leppäniemi, Mari Nieminen ja Mari Saarela. Kysely on yksi osa opinnäytetyötämme, jonka aihe on koira-avusteisen toiminnan pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa.

Tällä kyselyllä on tarkoitus löytää Kennelliiton koirakaveriohjaajien mielipiteitä siitä, millaista hyötyä koira-avusteisesta toiminnasta voisi olla lasten oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen.

1. Kuinka kauan olet ollut mukana kaverikoiraohjauksessa?

- 0 - 2 vuotta
- 2 - 5 vuotta
- 5 - 7 vuotta
- 7 - 10 vuotta
- enemmän kuin 10 vuotta

2. Oletko ennen vierailut varhaiskasvatusikäisten parissa?

- En.
- Kyllä. Kuinka monta kertaa?
_____

3. Mitä asiakasryhmää olet kohdannut eniten?

- Lapset ja nuoret
- Aikuiset (päihde- ja mielenterveys)
- Vanhukset
- Kehitysvammaiset

4. Onko sinulla jokin vakituinen paikka, jossa vieraillet säännöllisesti koirasi kanssa?

- Ei,
- Kyllä. Mikä?
- _____

5. Millaisia hyötyjä koet koiratoiminnasta olevan eniten lapsille?

- Fyysisiä (ruumiillista, kehoon ja terveyteen vaikuttavaa)
- Psykkisiä (mieleen ja sen kehitykseen vaikuttavaa)
- Sosiaalisia (ulospäinsuuntautuneisuuteen, yhteisöllisyyteen ja seurallisuuteen vaikuttavaa)

6. Millä tavoin lapset ovat reagoineet vierailuunne? Valitse kullekin kohdalle sitä kuvaava määre (5 paljon ja 1 ei juuri ollenkaan).

	5	4	3	2	1
Innokkaasti	☐	☐	☐	☐	☐
Välinpitämättömästi	☐	☐	☐	☐	☐
Pelokkaasti	☐	☐	☐	☐	☐
Uteliaasti	☐	☐	☐	☐	☐
Muulla tavalla, miten? _____	☐	☐	☐	☐	☐

7. Millaisia asioita olet havainnut lapsissa kun he kohtaavat koiran?

_____

_____

_____

8. Millä tavoin näet koiran läsnäolon merkitykselliseksi lasten parissa?

---

9. Rauhoittaako koiran läsnäolo lapsia?

- Ei.
- Kyllä.
- En osaa sanoa.

10. Millaisia kysymyksiä sinulle useimmiten esitetään, kun lapset kohtaavat teidät vierailulla?

---

11. Millaisia hyötyjä voisit ajatella toiminnastanne tai yleensäkin koirien ja lasten yhteiselosta olevan lapselle? Valitse sopivat ja halutesasi perustele valintasi.

Koira voi opettaa lapsia liikkumaan.

Koira voi lisätä lapsen innostusta liikkumiseen.

Koiran kautta lapset voivat oppia ymmärtämään ympäristöään.

Koiran kautta lapset voivat oppia ymmärtämään itseään.

Lapset voivat oppia koiran kautta ottamaan vastuuta toisesta elävästä olennot.

Koiran kanssa toimiminen voi opettaa vuorovaikutustaitoja.

_____

Koiran kanssa toimiminen voi opettaa sosiaalisia taitoja.

_____

Lapset voivat saada koiralta emotionaalista tukea.

_____

Lapset voivat oppia koiralta ja sen kanssa toimiessaan empatiaa.

_____

Koiran kautta lapsi voi oppia hallitsemaan ja käsittelemään tunteitaan.

_____

Kiitos vastauksistasi ja kyselyyn kuluttamastasi ajasta. Hyvää kevään jatkoa! Opinnäytetyötiimimme, varhaiskasvatuksen ja koira-avusteisen toiminnan tutkimus kiittää! Muista painaa lähetä!

LIITE 4: Tutkimushaastattelu lapsille

Koira-avusteisen toiminnan pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa / kysely lapsille

Tämän kysely ovat tehneet Diakonia ammattikorkeakoulun opiskelijat Päivi Leppäniemi, Mari Nieminen ja Mari Saarela. Kysely on yksi osa opinnäytetyötämme, jonka aihe on koira-avusteisen toiminnan pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa.

Tällä kyselyllä on tarkoitus löytää lasten omia mielipiteitä siitä, millaista hyötyä koiravasteisesta toiminnasta voisi olla heidän oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen.

1. Minkä ikäinen olet?

- 3
- 4
- 5
- 6

2. Onko sinulla ollut lemmikkieläintä?

Kyllä. Mikä eläin?

_____

Ei.

_____

3. Mitä koira sinulle merkitsee?

---

4. Millaisen olon koiran kanssa oleminen sinulle tuo?

Jännittää

Pelottaa

Innostun

Olen iloinen

Epäröin

Rakastan koiria

Haluan silittää ja koskea

Haluan olla taka-alalla

En uskalla koskea

Joku muu, mikä?

---

5. Mikä on parasta koirissa?

---

6. Tunnetko olosi rennommaksi koiran seurassa?

Kyllä

En

En osaa sanoa, koska...

---

7. Lohduttaako tai rauhoittaako koiran läsnäolo tai koskettaminen sinua?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa, koska..

8. Auttaako eläimen läsnäolo jos sinulla on huono päivä?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa, koska..

---

9. Parantaako ajatus koirasta oloasi silloinkin, kun koira ei ole paikalla?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa, koska..

_____

10. Onko sinun helpompi avautua ja puhua koirille kuin ihmisille?

Kyllä

_____

Ei

_____

En osaa sanoa, koska...

_____

11. Haluaisitko useammin kaverikoiria päiväkotiin?

Kyllä

_____

Ei

_____

En osaa sanoa, koska..

_____

LIITE 5: Kysely vanhemmille

Koira-avusteisen toiminnan pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa / kysely vanhemmille

Tämän kysely ovat tehneet Diakonia ammattikorkeakoulun opiskelijat Päivi Leppäniemi, Mari Nieminen ja Mari Saarela. Kysely on yksi osa opinnäytetyötämme, jonka aihe on koira-avusteisen toiminnan pedagogiset hyödyt varhaiskasvatuksessa.

Tällä kyselyllä on tarkoitus löytää vanhempien mielipiteitä siitä, millaista hyötyä koira-avusteisesta toiminnasta voisi olla lapsen oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen sekä pedagogisten tavoitteiden saavuttamiseksi varhaiskasvatuksessa.

1. Kyselyyn vastaa?

- Äiti
- Äiti lapsen kanssa
- Isä
- Isä lapsen kanssa
- Koko perhe yhdessä

2. Ketä perheeseen kuuluu? (Kerro myös lapsen ikä.)

---

3. Mitä lemmikkieläimiä perheeseen kuuluu?

Kysymyksiin voit vastata omakohtaisten kokemusten, päiväkodissa järjestettyjen kaverikoiratapaamisten tai sen perusteella, miten kuvittelisit koiran vaikuttavan lapsesi kehitykseen.

4. Lapselle koira on läheinen tai tärkeä, koska...

---

5. Perheellemme koira on tärkeä, koska..

---

6. Mielestäni lapsi oppii ollessaan koiran kanssa yhdessä..

---

7. Mitä tunteita lapsi osaa näyttää koiralle? Kerro millaisissa tilanteissa.

Ilo

Suru

Rakkaus

Viha

Pelko

---

8. Kummalle lapsen on helpompi näyttää tunteitaan? Perustele valintasi.

Koiralle

Vanhemmalle

Kysymyksiin voit vastata omakohtaisten kokemusten, päiväkodissa järjestettyjen kaverikoiratapaamisten tai sen perusteella, miten kuvittelisit koiran vaikuttavan lapsesi kehitykseen.

9. Mielestäni perheenjäsentemme ja koiran yhteisessä on hyvää se, että..

---

10. Miten koira voi vaikuttaa lapsen sosiaaliseen kehitykseen?

 Lapsi oppii osoittamaan empatiaa

 Vuorovaikutustaidot kehittyvät

Lapsi oppii ottamaan vastuuta

miten muuten?

_____

11. Voiko koira vaikuttaa lapsen psyykkiseen kehitykseen (minäkäsitys, maailmankuva, leikki, toisten kanssa toimeen tuleminen, puhe ja kieli)? Perustele vastauksesi.

Kyllä

_____

Ei

_____

En osaa sanoa

_____

12. Oletko huomannut lapsen vastuullisuuden kehittymistä koiran myötä? Perustele vastauksesi.

Kyllä

_____

En

_____

En osaa sanoa.

_____

13. Oletko huomannut lapsen itsetunnon kehittymistä koiran myötä? Perustele vastauksesi.

Kyllä

_____

En

_____

En osaa sanoa

_____

14. Onko lapsella ja koiralla vuorovaikutusta keskenään? Miten se ilmenee?

Kysymyksiin voit vastata omakohtaisten kokemusten, päiväkodissa järjestettyjen kaverikoiratapaamisten tai sen perusteella, miten kuvittelisit koiran vaikuttavan lapsesi kehitykseen.

15. Voiko lapsi mielestäsi oppia käyttäytymiseen liittyviä asioita koiraa matkimalla? Perustele vastauksesi.

Kyllä. Miten ja millaisia asioita?

Ei.

En osaa sanoa.

---

16. Miten lapsen empaattisuus kehittyy lemmikkieläimen myötä? (Empaattisuudella tarkoitetaan auttavaisuutta, ystävällisyyttä, kohteliaisuutta, ilon ja mielihyvän tuottamista.)

---

17. Voivatko lapsi ja koira olla leikkikavereita keskenään?

Kyllä. Miten ja millä tavoin se näkyy ja toteutuu?

Ei.

En osaa sanoa.

---

18. Haluaisitko lapsesi päivähoitoon sellaiseen hoitopaikkaan missä koirat olisivat osa päivähoiton arkea? Miksi, perustele vastauksesi.

Kyllä.

En.

En osaa sanoa.

Kiitos vastauksistasi! Opinnäytetyön tekijät ja koira-avusteisen työn tutkimus kiittävät sinua ajastasi. Muista painaa lähetä!